

DENGÊ

KOMKAR

Sal : 9
Wext : 15.11.1987
Hejmar : 102
Bha : 1 DM

KOERDISCH ZENTRUM
Hommelseweg 115 A
Postcode 6821 LD Arnhem
Tel. 085 - 438031
Navendiya Kurdistan

KOVARA FEDERASYONA KOMELÊN KARKERÊN KURDISTAN LI ELMANYA FEDERAL

EKİM DEVRİMİ'NİN 70. YILI KUTLU OLSUN

Şanlı Ekim Devrimi, 70. yılını tamamladı. Ekim Devrimi ile insanlık tarihinde yeni bir dönem, sosyalizm ve ulusal kurtuluş dönemi açıldı. Sömürge ve bağımlı halklar, Ekim Devrimi'nin zaferiyle bağımsızlıklarına kavuşurken, uluslararası planda önemli değişimler oldu.

Lenin, devrimin şafağında sömürge baskısını ve sömürsünü söküp atacak büyük devrimci dalganın kaçınılmaz gelişini önceden haber vermişti.

Ekim Devrimi Rusya'da büyük değişikliklere yol açtı. İşçiler ve köylüler, burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin iktidarına el koydular. Üretim araçlarını toplumsallaştırdılar. Toprak ve tarım reformunu gerçekleştirdiler. Ve böylelikle işçi sınıfı, 1871'de Paris'te, 1905'te Rusya'da kaçırdığı tarihi fırsatı 1917 Ekimi'nde

yeniden Rusya'da ele geçirdi. Rusya işçi, köylü, asker Sovyetleri, insanlık tarihinde o güne kadar eşine rastlanmayan bir dönem başlattılar: SOSYALİZM.

Sovyet halkları haklı bir gururla her yıl bu şanlı günü kutluyor. Ezilen halklar, kapitalist ülkeler işçi sınıfı da onunla birlikte bu sevinci paylaşıyor. Onlar, bu günün kendileri için ne derece önemli olduğunun bilincindedir.

İnsanlık binlerce yıldır süren "insanın insana kulluğu"na ilk kez 1917'de Rusya'da son verdi. Daha sonraki yıllarda başka ülkelerdeki işçi ve emekçi halklar, Rusya işçi ve emekçilerinin açtığı yolda şanlı bir şekilde yürüdüler; kendi ülkelerinde iktidarı ele geçirerek sosyalizmi inşa ettiler. Ve sosyalizm tek bir ülkenin sınırlarını aşır uluslararası bir

sistem oldu. Artık çağdaş tarihin yönünü emperyalizm değil, sosyalizm belirliyor.

Emperyalist güçlerle onların Rusya'daki işbirlikçileri, Ekim Devrimi'ni de Paris Komünü gibi hemen yıkılabilecek bir iktidar sandılar. İç savaşla veya emperyalist müdahalelerle onu yeniden ele geçirmek için saldırıya geçtiler. Ve Sovyet halkları 1923 yılına kadar süren kanlı bir iç savaş yaşadılar. Bolşevik Partisi, Lenin'in öncülüğünde bir taraftan sosyalizmi kurmaya çalışırken, bir taraftan da içteki gerici güçlerle onların dış destekçileri emperyalist güçleri altetmesini bildi.

Sovyet halkları ve onların devrimci iktidarı sosyalizmin inşasıyla uğraşırken, 2. Dünya Savaşı patlak verdi. Bu kez de en saldırgan güç-

(Devamı 6. sayfada)

WDR'de Kürt Sorunu Tartışıldı

Batı Alman Üçüncü Televizyonu WDR'in her pazar akşamı saat 21-21⁴⁵ arasında yer verdiği "Auslandsstudio" (yabancılar stüdyosu) 8 kasım günkü programını Kürtlere ayırmıştı.

Reinhard Münchenhagen tarafından yönetilen ve naklen verilen programa tartışmacı olarak Münster Üniversitesi'nden Prof. Dietrich Thränhardt ile KOMKAR Merkez Yürütme Kurulu Üyesi A. Saydam katıldılar.

Program süresince WDR'den yapımçıların birkaç ay önce Kürdistan'a gidip çektikleri filmlerden parçalar gösterildi. Bunun yanı sıra, Köln'deki bir Kürt düşünüyü ile Köln Kürdistan İşçi Derneği'nde Kürdistan ve F. Almanya'daki Kürtlerin durumunu konu edinen bir tartışmadan görüntüler de sunuldu.

Programda şu konular tartışıldı:

1- F. Almanya'da yaşayan Kürtlerin durumu,

2- Türkiye'de yaşayan Kürtlerin durumu.

Birinci konu tartışıldığı zaman Saydam, KOMKAR'ın çalışmaları ve

amaçları hakkında bilgi verdi. Prof. Thränhardt ise F. Almanya'daki Kürdistanlı demokratik örgütlerin çalışmalarına basın-yayın organlarının yeterice yer vermediğini söyledi. Buna karşılık Kürdistan'da çoluk-çocuğun öldürülmesi sözkonusu olunca basın, bunu bilinçli bir şekilde ön plana çıkartıp Kürt sorununun ve buradaki Kürdistanlı örgütlerin istemlerinin yanlış yansıtılması konusunda kamuoyu yaratmaya çalıştığını belirtti. Diğer yandan Türk hükümetinin baskısı sonucu federal hükümetin buradaki Kürt örgütlerinin taleplerini görmezlikten geldiğini belirten prof. Thränhardt, böylelikle Türklerin ülkede yaptıklarını federal hükümetin burada yaptığını söyledi.

Türkiye'deki Kürtlerin durumunun tartışıldığı ikinci bölümde ise, köylülerle yapılan söyleşilerin yanı sıra, çoluk-çocukların katledildiği köylerde çekilmiş filmlerden parçalar gösterildi. Olaylarla ilgili olarak görüşlerini açıklayan köylülerden biri şöyle dedi:

"Saldırılar olup bittikten sonra as-

kerler köye geliyor. Devlet olaylara göz yumuyor. Biz de onlar da Kürtçe konuşuyoruz. Devlet açıkça her ikisi de Kürttür, birbirlerini öldürsünler diyor."

Diğer bir köylü ise (ki "köy korucusu" olduğunu söyledi) şöyle konuştu:

"Ben korucuyum. Beni niçin vurmuyorlar. Gidip çoluk-çocuğu öldürüyorlar."

Saydam ise, bu bölümde TC'nin Kürt halkı üzerindeki asimilasyonuna, sürgünlere, GAP Projesi'ne, "Bölge Valiliği"ne değindi. Türk hükümetinin Kürdistan'a ve Kürt halkına yönelik planları hakkında bilgi verdi. Sürgünlerle Kürt halkını ata-

(Devamı 15. Sayfada)

RADYO KURSU

F. Almanya'da yaşayan çeşitli uluslardan yabancıların sınırlı da olsa belirli hakları vardır. Bunlar kendi kültürlerini geliştirme, tarihlerini, dillerini öğrenme ve kendi ülkeleri hakkında bilgi sahibi olmak için ulusal sınıflardan, ulusal okullardan faydalanmaktalar. Öte yandan radyo ve televizyonda da belli sürelerde kendi ana dillerinde yayınlar yapmaktalar. Örneğin Türkler için WDR'de günlük 40 dakikalık, ayrıca yerel radyolarda Türkçe yayın yapıyor. Televizyonda ise "Türkiye Mektubu", "sizin vatanınız bizim vatanımız" yayınlanıyor. Bu haklardan Türkler dışında Yunanlılar, İtalyanlar vd. halklar da yararlanıyor. Bu tür haklara sahip olmak aslında doğaldır. Her ulus, ulusal azınlık kendi dilinde yayın yapabilmelidir. Hatta yabancıların haklarının kısıtlı olduğundan yakınıyoruz. Bunların genişletilmesi için çalışmalar yürütüyoruz.

Bu çalışmalar içinde biz Kürtler de hangi haklarımızın olduğunu kendi kendimize sorduğumuzda cevabımız "HİÇ" oluyor. Salt bununla da kalınmıyor: Ulusal varlığımız bile tanınmıyor. Bu yönde atılan adımlar, yapılan çalışmalar Türk yetkilileri ve F. Alman yetkilileri tarafından engellenmeye çalışılıyor. KOMKAR'ın diğer çalışmalarının yanı sıra, bu alandaki çalışmalarını da saygıya değerdir. Onun anadilimizde yayınlar çıkarması, dilimizi öğrenmek, geliştirmek için yaptığı dil kursları biliniyor.

Bu çalışmalara yeni bir tane eklendi. Ekim ayının son haftasında iki günlük bir radyo kursu düzenlendi. Kursu 20 dolayında kişi katıldı. Kursta haber kaynaklarını bulma, toplama, yorumlayıp sunma gibi teknik konular verirken, yerel ve merkezi radyolarda Kürtçe yayın yapabilmek için hangi çalışmaların yapılması da anlatıldı.

R. Hemo

KÜRTÇE DİL KURSU * R. Hemo

KOMKAR'ın yurt dışında yaşamak zorunda bırakılan Kürdistanlı işçilerin yabandaki sosyal ve politik sorunlarının yanı sıra, aynı zamanda onların, kendi benliklerine, kültürlerine yabancılaşmaması için yürüttüğü çalışmaların önemi hergeçen gün daha geniş bir kesim tarafından görülmektedir. Bu çalışmaların artık zorunlu ve faydalı olduğu düşüncesi, Ekim ayının ilk haftasında KOMKAR tarafından düzenlenen bir haftalık Kürtçe kursunda ettiğim gözlem ve izlenimlerden kaynaklanmaktadır.

Kursa gerek birinci, gerekse ikinci kuşaktan olan insanların yüzlerce kilometrelik yolu katedip katılmaları, bir hafta boyunca büyük bir ilgiyle yolculuktan verilen kursu izlemeleri, Kürt dili ile ilgili tartışmalara katılmaları; bu konuya duyulan ilginin ve verilen önemin bir göstergesidir.

KOMKAR'ın yıllardan beridir bu tür kursları planlayıp organize etmesi, Kürt diline ilgi duyan her insana kurslarını açık tutması ise, ayrıca övgüye değer bir örgütsel çalışmanın örneğidir. Neden? Çünkü her Kürt yurtseveri, ilerici, sosyalisti, örgütlüsü ve örgütsüzü, Kürtlerin dili hakkında konuştuğu zaman; genellikle dilimizin ne kadar horlandığını, sömürgeciler tarafından ne kadar tahribata uğratıldığını, tüm zorluklara rağmen dilini konuşmakta direnenlerin ne tür cezalara çarptırıldığını söylemektedirler. Bunun yanı sıra, bazıları ise sürekli

olarak; Kürtçe daha merkezi bir yapıya ulaşmamış, genel dilbilgisi kuralları halen Kürtçe bulunmamış, bunun için Kürtçe öğrenmenin zor olduğu ve hatta altından çıkılamayacağı (tembellikten dolayı) gibi sözler sarfederler. Yani kısaca söylemiş olursak, söylenenler dilimiz üzerinde bulunan baskıdan yakınmayı geçmemektedir. Bu yakınmalara ve eksiklere katılıyoruz elbet. Ama ondan bir olumlu adım da ileri atmalıyız. Yani yakınmalarımızın yanı sıra, yakındığımız konuya bizzat pratikte de eğilmeliyiz. Elimizde ki "eksik", "yanlış" kaynaklardan faydalanmalı ve bu konu hakkında yazılmış yeni kaynakları aramalıyız. Bulup yalnız okumamalıyız, aynı zamanda incelemeliyiz. Bazılarının söylediği: "Ülkemiz sömürgeci, sömürge ülkeler ancak bağımsızlığa ulaştıktan sonra kendi dilleriyle uğraşmalıdır. Bundan önce böyle şeylerle uğraşmak ise, ulusal kurtuluş mücadelesinden kaçmaktır, pasifistliktir vs." gibi şeyler yanlıştır. Elimizde bulunan Kürtçe gramerlerin yazarları da onlar gibi düşünmüş olsalardı, Kürt dili hakkında şu anda elimizde hiçbir şey bulunmazdı. Şu anda gazete ve dergilerde Kürtçe yazı yazanımız da olmazdı. Biz de yavaş yavaş Kürtçe yazmasını değil, konuşmasını bile unuttuk. Hem bugün Kürtçe gramerler yazmak, tartışmak yarın kurtulacak Kürdistan'ın, zararına değil,

(Devamı 15. Sayfada)

Yabancılara Yerel Seçim Hakkı Tanınmalıdır

F. Almaya'da yaşayan 4,4 milyon yabancı, seçme ve seçilme hakkından yoksunlar. Hem de, yirmi yılı aşkın bir süreden beri bu ülkenin ekonomisine sınırsız katkılarına, her F. Alman vatandaşları gibi vergi ödemelerine rağmen. Bir çok hukuksal ve sosyal haklardan yararlanamamanın yanı sıra, seçme ve seçilme hakkının olmaması, yabancıların bu topluma uyum sağlayamamasında bir etken oluyor.

Bu ülkede yaşayan yabancıların ve Almanların karşılıklı uyumu, onların toplumda söz sahibi olabilmeleri ve kendi haklarını savunabilmeleri ile mümkündür. Bunun ilk adımını yerel seçim hakkı oluşturuyor. Böylelikle yabancılar yerel alanlardaki organlarda (Stadtsrat, Bezirksrat, Gemeinderat v.s.) temsil edilecek, yerel politik kararlarda rol oynayacaklardır.

Alman ve yabancı demokratik örgütler, yıllardır bu hakkın verilmesi için uğraşüyor. Bunun sonucu son aylarda yabancılara yerel seçim hakkı verilmesi politik partilerin gündeminde yer aldı; basında ve demokratik çevrelerde tartışmalar yoğunlaştı.

Özellikle SPD'nin hükümet olduğu eyaletlerde bu konu daha da güncelleşti. Bremen SPD eyalet hükümeti, 1991 yılında yapılacak eyalet seçimlerinde yerel seçim hakkının yabancılara verilmesini kararlaştırdı. Hamburg SPD/FDP koalisyon hükümeti de bu konuda anlaşmaya vardı. Kuzey-Ren-Vestfalya, Schleswig-Holstein ve Saarland SPD yönetimleri, bu hakkın verilmesini kararlaştırdılar. Genelde SDP yönetimi, yerel seçim hakkını kabul ediyor ve uygulanmasını istiyor.

Yeşiller ise, başından beri yabancılara yerel seçim hakkının tanınması için mücadele etti. Bu konuda eyalet parlamenterlerine öneriler verdi, yabancı ve Alman demokratik örgütlerinin bu istemlerini destekledi.

Yerel seçim hakkını savunan kesimlerden biri de sendikalardır. DGB, IG-Metall, GEW ve diğer sendikaların yönetimleri bu hakkın tanınması için kampanyalar yürüttüler, yürütüyorlar ve Federal Hükümet'ten resmen yabancılara yerel seçim hakkının tanınması isteminde bulunuyorlar.

Kohl hükümeti ve CDU eyalet yönetimleri, yerel seçim hakkını kesinkes reddediyor. Bu hakkın tanınmasının anayasaya aykırı olduğunu ileri sürüyor. CDU/CSU içişleri sözcüsü Gerster partisinin bu tavrını açıkça şöyle ifade ediyor: "Yerel seçim hakkının tanınması, bazı Kürt ve Türk gruplarında görüldüğü gibi, aşırı yabancıların (!) serbest bırakılması anlamına gelir." Böylelikle o, yabancıların yerel seçim ve diğer hak-

lardan yoksun bırakılmasını resmen savunuyor.

Yerel seçim hakkı üzerine tartışmalar kamuoyunda yoğunluk kazandıkça CDU ve gerici çevreler, yeni "gereklere" göstermeye çalışıyorlar. Örneğin bu hakkın verilmesi yerine, yabancıların Alman vatandaşlığına geçmesi öneriliyor. Bilindiği gibi yabancıların büyük bir kesimi için çifte vatandaşlık hakkı yok ve sadece F. Alman vatandaşlığına geçmek için de geldikleri ülkenin vatandaşlığından çıkmak istemiyorlar. Kaldığı F. Alman vatandaşlığına geçmek dil sorunu, konut yokluğu ve benzeri nedenlerden dolayı oldukça da güç. CDU, Hamburg'da görüldüğü gibi yerel seçim hakkını engelleme yönünde şimdiden girişimlerde bulunuyor. Bu

Startbahn-West ve Gösteri-Yürüyüş Yasası

Startbahn West, yedi yıldır gündemde. Yedi yıldır direnen, mücadeleden, yapımı ve kullanımını engellemeye çalışan bölge halkı, 2.11.87 tarihini akşamı ne ile karşılaştıklarını anlamadan derin bir sesizliğe, düşünceye daldılar.

O akşam Startbahn West çevresinde yapılan bir yürüyüşte silahlar patlamış, iki polis memuru yaşamını yitirmiş, birçokları da yaralanmış ve yürüyüş yasının değiştirilmesi yeniden gündeme getirilmişti.

Ve zaten son bir kaç yıldır hep böyle oluyor. "Olay" çıkan yürüyüşlerden sonra gösteri ve yürüyüş yasının değiştirilmesi gerektiği CDU tarafından ortaya atılıyor.

"Olay" çıkan gösteriler ve sorumlularına baktığımızda, bir kaç **lümperin** (kaotun) yanısıra, kendi planlarını hayata geçirmek, demokratik hakları budamak isteyenleri görüyoruz.

İşte bir kaç örnek:

• Temmuz 1978'de Celle hapishanesinin duvarına yerleştirilen bir bomba patlıyor ve sorumluk her zamanki gibi "teröristlere" ve sol güçlere yükleniyor. Ancak yıllar sonra bombanın istihbarat elemanlarıca yerleştirildiği ortaya çıkıyor. F. Alman istihbarat örgütü Berger ve Loudil adlı ajanlarını "terörist"lerin arasına sızdırmak için Celle hapishanesine yerleştiriyor.

• 6 Mayıs 1980'de Bremen Stad-yumunda düzenlenen bir askeri gösteri sırasında, trübünlerde olaylar çıkarılıyor ve sorumlu olarak JU-SO (Genç sosyalistler) ve KBW (Batı Almanya Komünistler Birliği) gösteriliyor. Sonra yapılan araştırmalar, olayların bizzat istihbarat güçlerin-

ce çıkarıldığını ortaya seriyor.

• 23 Haziran 1983'te Amerikan Başkan Yardımcısı Bush'un Krefeld'e gelmesi nedeniyle 35 bin kişinin katıldığı bir protesto gösterisi yapılıyor ve olay çıkıyor. Olay yine demokrasi ve barış güçlerinin omuzlarına atılmaya çalışılıyor. Ne ki, bir kaç aylık araştırmadan sonra, bu olayların bizzat istihbarat ajanlarıca çıkarıldığı saptanıyor ve Peter Tröber adlı ajan "tutuklanıp" 900.-DM para cezasıyla salıveriliyor.

Ve ne ilginç ki, tüm bu "olayların" suçlusu ilerici güçler gösteriliyor ve büyük gürültüler koparılıyor. Gerçek açığa çıktığında ise sesizlikle geçiştiriliyor; zira planlıyan ve uygulayan aynı güçler.

Startbahn yürüyüşünde çıkan olaydan sonra, iki polis memurunu öldürmek zanyıyla 33 yaşındaki Andreas Eichler tutuklandı ve evinde geçen yıl Hanau'da polisten çalınan silahın bulunduğu iddia edildi. İlk başta kurşunların bu silahtan çıktığı ileri sürüldüyse de, şimdi büyük bir olasılıkla diye geçiştiriliyor. O zaman akla ikinci bir silahın mı kullanıldığı sorusu geliyor. Ayrıca Andreas Eichler'in hemen olaydan sonra tutuklanması, silahın ele geçirilmesi de oldukça ilginç.

Polis yetkililerine ve hükümet çevrelerine göre A.Eichler polis tarafından uzun bir zamandır tanınan ve gözlenen biri. Peki o halde polis neden daha önce müdahale etmedi? Aynı esrar, polisin kayda geçtiği video-film için de geçerli. Flim yürüyüşü gösteriyor, ancak olayın olduğu, iki polisin vurulduğu 21-21.30 arası kesiliyor.

(Devamu 15. sayfada)

SADDAM KÜRDİSTAN'I ÖLÜM BÖLGESİ İLAN ETTİ

Aşağıda, Irak Baas Partisi'nin Kürdistan'a yönelik olarak oluşturduğu Büro tarafından, Kürdistan'daki ordu birliklerine gönderilen talimatnameyi yayınlıyoruz.

"1. Kolordu SF/1725'in 21.6.87'de, FL 1 SF/4089'a ilişkin 22.6.87'den itibaren geçerli olan talimatnamesi:

1-Sabotör, vatan haini, İran yanlıları ve benzerlerinin bulunduğu tüm köyler, güvenliği tehdit eden köyler olarak değerlendirilmelidir.

2-Yukarda adı geçen köylerdeki tüm insanlar ve hayvanlar tümünden yokedilmelidir. Bu köyler ölüm bölgeleri olarak adlandırılmalı ve hiçbir sakınca görülmeden ve kural tanımadan ateş açılmalıdır. Bu talimatname merkezimizin ikinci bir emrine kadar geçerlidir.

3-Bu köylere giriş-çıkış, tarımsal ve sanayi girişimleri ve hayvan besiciliği yasaklanmıştır. Tüm yetkili kurum ve daireler bu talimatnamenin gereklerini uygulamakla yükümlüdürler.

4-Tüm komutanlıklar, zaman zaman top, helikopter ve savaş uçaklarıyla bu ölüm bölgelerinde yaşayanlara karşı saldırılarda bulunmak zorundadırlar. Bu saldırılar gündüz olduğu gibi gece de yürütülmelidir.

5-Bu köylerde yakalananların ifadeleri öncelikle güvenlik güçlerince alınmalı ve bilgiler alındıktan sonra 15-70 yaş arasındakiler idam edilmelidirler.

6-Tüm yetkili kurumlar, devlet ve parti örgütüne teslim olanların ifadelerini almalıdırlar. İfade alma işlemi en fazla üç gün içinde gerçekleştirilmelidir. Özel durumlarda bu süre 10 güne çıkarılabilir. Ancak ifade alma işleminin bu süreyi aşması durumunda, o zaman bizden ifade alma süresinin uzatılması izini telefon veya telexle alınmak zorundadır. "Yurtsever Savunma Birlikleri" tarafından ele geçirilen tüm ganimetler, orta ve ağır silahlarla, takviye silahları dışındakiler, kendilerine kalacaktır. Hafif silahlar birlik mensup-

larına kalacaktır. Ancak sayıları bize bildirilmelidir.

Yukarda adı geçen birliklerin komutanları, "Yurtsever Savunma Birlikleri" çerçevesinde yürüttükleri çalışmalar hakkında tüm Danışman ve Bölük Komutanlarını detaylıca bilgilendirmek zorundadırlar. Bu talimatnamenin gereklerinin mümkün olduğu ölçüde yerine getirilmesini dileriz. Son."

Bu talimatnamede kanlı Saddam diktatörlüğünün halkımıza karşı düşmanlığı tüm çıplaklığıyla gözler önüne seriliyor. Kürdistan köyleri ölüm bölgeleri olarak adlandırılıyor ve insanlar dahil tüm canlılar yokedilmekle yüzyüze bulunuyorlar.

Bu talimatnamenin yayınlandığı günlerde zorba Baas yönetimi Kürdistan'a karşı Nisan ayından itibaren kimyasal silah kullanmaya başlamıştı bile. Nisan, Mayıs, Ağustos ve Eylül aylarında Irak ve İran Kürdistanı'na karşı kullanılan, -dünyaca kullanılması yasaklanan-, zehirli gazlar sonucu yüzlerce-binlerce Kürt, yaşlı-geç, kadın-erkek ayrımı gözetilmeden yokedildi. Binlercesi onbinlercesi yaralandı.

Bu kimyasal silahlarla yaralananlar ibreti-âlem için Avusturya, F.A.I. (Devamı 15. sayfada)

İnsan Hakları Derneği'nin Açtığı İmza Kampanyasını Destekleyelim

İnsan Hakları Derneği'nin 19 Eylül 1987'de başlattığı "Genel Af ve Ölüm Cezaları Kaldırılsın İmza Kampanyası" yurt içinde ve dışında geniş bir destek bularak devam ediyor. Tüm baskı, tehdit ve engellemelere rağmen, başta tutuklu ve hükümlü yakınları olmak üzere, demokrasi güçleri yurdun dörtbir yanında imza toplamaya, toplantılar yapmaya, paneller düzenlemeye devam ediyorlar.

Kampanya süresince toplanacak olan imzalar, "İnsan Hakları Günü" olan 10 Aralık tarihinde Meclis'e verilecek.

Batı Avrupa'nın çeşitli ülkeleriyle, Avusturya'daki Kürdistanlı Demokratik örgütler (KOMKAR-F.Almanya, KOMKAR-Fransa, KOMKAR-İsveç,

KOMKAR-Danimarka, KOMKAR-İsviçre, Norveç Kürdistan Demokratik İşçi Derneği, Avusturya Demokratik Kürt Derneği, Hollanda Kürt Yurtseverleri Birliği) kampanyanın başlamasıyla birlikte aktif olarak destekleme kararı aldılar. Almanca, Kürtçe, Türkçe olarak imza kartları çıkartıp imza toplamaya başladılar. Bunun yanı sıra, aynı örgütler, İnsan Hakları Derneği'ne bir dayanışma mesajı da gönderdiler. (Mesajı yanda bulacaksınız.)

Diğer yandan kampanya doğrultusunda KÖLN'de çok sayıda Alman, Türkiye ve Kürdistanlı örgütler biraraya gelip bir inisiyatif oluşturdular. Almanca-Türkçe bir bildiri yayınlayan inisiyatif, 6.12.1987 tarihinde Köln

Fachhochschule'de Nevcağı bir toplantı düzenli-zat Helvacı'nın da katılıyor.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ YÖNETİM KURULU'NA

Değerli Arkadaşlar,

Biz aşağıda imzaları bulunan Avrupa ve Avustralya'daki Kürdistanlı göçmen işçilerin demokratik örgütleri olarak, 19 Eylül tarihinde başlattığınız "Genel Af Çıkarılsın-Ölüm Cezalarına Hayır!" kampanyanızı destekliyoruz.

Politik tutukluların özgürlüklerine kavuşmaları ve onlarla dayanışma anlamında 1980'den buyana sürekli bir eylem içinde olan örgütlerimiz, bu kampanyada üzerlerine düşen görevleri başarıyla yerine getireceklerdir. Buna yönelik olarak bir kart postalama eylemi başlatmış bulunuyoruz.

Yurtdışından böylesi katkıların, Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'nda insan hakları ve demokrasi yolunda mücadele veren çevreleri güçlendireceğine inanıyoruz.

Çalışmalarınızda başarılar dileğiyle, dostluk selamlarımızı iletiriz.

- KOMKAR-Federal Almanya Kürdistan Dernekleri Federasyonu
- KOMKAR-İsveç
- KOMKAR-Danimarka
- KOMKAR-Fransa
- KOMKAR-İsviçre
- Norveç-Kürdistan Demokratik İşçi Derneği
- Avustralya Demokratik Kürt Derneği
- Hollanda Kürt Yurtseverleri Birliği

BEHİCE BORAN 1910 - 1987

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran, 11 Ekim 1987 tarihinde Brüksel'de geçirdiği bir kalp krizi sonucu 77 yaşında yaşama gözlerini yumdu. 15 Ekim günü Brüksel'de düzenlenen bir uğurlama töreninden sonra Boran'ın cenazesi Türkiye'ye gönderildi.

Boran'ın ölümü, Türkiye işçi sınıfı, barış ve demokrasi güçleri için büyük bir kayıp oldu. O, yaşamını demokrasi ve sosyalizm mücadelesine adadı, onurlu ve saygıya değer bir mücadele yürüttü.

TİP Genel Başkanı Behice Boran, 1 Mayıs 1910'da Bursa'da doğdu. Orta öğrenimini Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde tamamladı. Yüksek öğrenimini ise Michigan Üniversitesi'nde sürdürdü ve aynı üniversitede sosyoloji doktorası yaptı. Türkiye'ye döndükten sonra kısa bir süre öğretmenlik yapan Boran, daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Kürsüsü'nde doçent oldu. Bu arada "Yurt ve Dünya", "Adımlar" dergilerinin yazar ve yöneticiliğinde de bulundu. Yürüttüğü bu çalışmalarından dolayı 1948 yılında üni-

versiteden uzaklaştırıldı.

Behice Boran'ı Yitirdik: 77 YILLIK DEĞERLİ BİR MİRAS

Boran 1950 yılında Türkiye Barışseverler Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı ve genel başkanı oldu. Demokrat Parti hükümetinin Kore savaşında ABD'nin yanında saf tutup, Kore'ye asker göndermesine karşı çıkan Boran ve arkadaşları, olayı protesto eden bildiri çıkartıp dağıttılar. Bundan dolayı Boran ve arkadaşları 15 ay hapis, 5 ay sürgüne mahkum edildiler.

1960 sonrası görece demokratik ortamın sağladığı imkanlarla kurulan TİP'nde aktif bir şekilde yer alan Boran, 1969'da yapılan 4. Büyük Kongre'de Genel Başkanlığa seçildi. Behice Boran bu görevini yaşama gözlerini yumduğu güne kadar (17 yıl) süreyle yürüttü.

12 Mart askeri darbesinden Boran da payına düşeni aldı: 15 yıl hapis. 1974 yılında çıkarılan af ile birlikte, Boran yeniden mücadele içinde yerini aldı ve arkadaşlarıyla birlikte TİP'ni yeniden örgütledi. 12 Eylül askeri faşist darbesiyle birlikte, diğer parti ve demokratik örgütler gibi TİP de yasaklandı. Genel Başkan Behice Boran yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Daha sonra "Vatandaşlıktan çıkarılan" Boran, sürgünde, vatanından uzakta gözlerini hayata yumdu.

Boran'ın ölümü ülke içinde ve dışında büyük üzüntü yarattı. Brüksel'de düzenlenen uğurlama törenine, Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'ndan çok sayıda parti ve örgüt temsilcisi, tanınmış yazar, sanatçı, bilim adamı katıldılar. Boran'a olan saygılarını O'nun cenazesine katılarak gösterdiler. KOMKAR Merkez Yürütme

Kurulu TİP'ne bir başsağlığı mesajı iletirken, çok sayıda KOMKAR taraftarı da anma toplantısında hazır bulundular.

Boran'ın naaşı Türkiye'ye gönderildikten sonra bir dönem görev yaptığı meclisin önünde de bir tören yapıldı. Daha sonra 19 Ekim 1987 günü İstanbul'da onbinlerce kişinin katıldığı bir cenaze töreni yapıldı, Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Cenaze töreni Boran'ın kişiliğinde Evren-Özal rejimini, onun insanlık dışı baskı ve politikasını protesto eden bir gösteriye dönüştü. Kitleler faşizme olan kinlerini birkez daha dile getirdiler.

Boran son defa uğurlanırken, ardından 77 yıllık onurlu bir yaşam, Türkiye işçi sınıfı tarihine değerli bir miras bırakıyordu.

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİNE

Değerli arkadaşlar,

Partinizin ve Türkiye işçi sınıfının mücadelecilerinden Sayın Behice BORAN'ın aramızdan ayrılışından dolayı KOMKAR olarak, başta Merkez Komiteniz olmak üzere tüm Türkiye İşçi Partililere, Türkiye ve Kürdistan barış, demokrasi, özgürlük ve sosyalizm güçlerine baş sağlığı dilekelerimizi iletir, acınızı paylaştığımızı bilmenizi isteriz.

KOMKAR
Merkez Yürütme Kurulu

A. Erol Bir Provakasyon Sonucu Hayatını Yitirdi

Dev-Yol taraftarı olan Aydın Erol (Yavuz), 24 Ekim 1987 gecesi yaratılan bir provakasyon sonucu hayatını kaybetti.

Yavuz, uzun yıllar anti-faşist mücadelede yerini almış, 12 Eylül sonrası polis tarafından gözaltına alınmış, işkence çarkından geçirilmiş, ülkede kalma koşulları ortadan kalktığı için yurt dışına çıkmak zorunda kalmış binlerce, ilerici, yurtsever, devrimci insanlardan biriydi. O, aynı zamanda bir balet sanatçısıydı.

Yavuz, sol hareket içinde öteden beri egemen kılınmak istenen yanlış ve sakat bir zihniyetin sonucu çıkan tartışmada yaşamını yitirdi. Yavuz'un ölümü, tekil bir olay olmayıp, hoşgörü ve karşılıklı anlayışın yerine şiddeti getiren, onu her kapıyı açacak bir anahar olarak görüp savunan bir anlayışın sonucudur.

Gerici-faşist güçler bu tür olayları gerekçe göstererek, devrimci güçleri kitlelerin gözünde karalamaya çalıştılar ve bugün de çalışmaktadırlar. Hiçbir devrimci hareket, bu tür olayları haklı gösteremez, savunamaz. Bu tür anlayışın devrimci hareket içinde savunulacak bir yanı olamaz. Ve bu anlayış, kimseye yarar sağlamaz, aksine uzun soluk isteyen devrimci mücadele için de zararlıdır.

Yavuz'un ölümü üzerine Hamburg'da biraraya gelen Devrimci Yol taraftarları, Hamburg Göçmenler Derneği, Türki Information-Büro Hamburg, Kulturladen, Hamburg Halkevi, Kürdistan İşçi Derneği (KOMKAR), Kürdistan Demokratik İşçi Derneği (KKDK) ortak bir bildiri yayınladılar. Bildiride şu görüşlere yer veriliyor:

"Bizler sol hareketler içinde şiddet ve terör kullanmayı meşru gören ve gös-

termek isteyen her türlü anlayışı şiddetle kınıyoruz. Bu anlayışı meşru göstermek isteyen her çabayla mücadele etmeyi bir zorunluluk olarak görüyoruz. Sol hareketlerin iç ilişkilerine terörü doğal ve kullanılabilir bir araç olarak gören ve bunu meşrulaştıran her girişim egemen güçlerin işine yarar. Bu ve bu tür olayların Alman devletinin, devrimci hareketleri "terör" örgütü olarak gösterme uğraşlarını kolaylaştıracağına,ırkı ve yabancı düşmanı politikalarına hizmet edeceğine inanıyoruz. Bizler, Türkiye ve Türkiye Kürdistanlı sol hareketler ve demokratik kitle örgütleri olarak, nelerle hizmet ettiği belli olan provakasyonları ve buna neden olan davranışları lanetliyoruz. Ve bu konuda bir daha bütün sol hareketleri ve demokratik güçleri saldırdı ve saldırdı sonrası provakasyon ortamının yaratılmaması için gereken duyarlılığı göstermeye çağırıyoruz".

EKİM DEVRİMİ'NİN 70. YILDÖNÜMÜ (Baştarafı 1. sayfada)

ler Sovyet ülkesine saldırdılar. "Büyük Anayurt Savunması"nda Sovyet halkları, 20 milyon evladını yitirdi. Ama ülkesini, sosyalizmi korudu. Korumakla kalmadı; Hitler faşizmini yerle bir etti. Kendisiyle birlikte çok sayıda Doğu Avrupa ülkesi halklarını da Hitler ordularının çizmelerinden kurtardı. Bu savaşta toplumun maddi, manevi, kültürel alandaki ürünleri tahrip edildi. Fabrikalar, kollektif çiftlikler, yollar, yerle bir edildi.

Bir halklar hapishanesi olan Çarlık Rusya'sı, Ekim Devrimi ile bir özgür halklar ülkesi haline geldi. Tüm sömürge ve bağımlı halklar özgürlüklerine kavuşarak, kendi serbest rızalarıyla Sovyetler Birliği'ni oluşturular.

Ekim Devrimi'nin açtığı yolda Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın çok sayıda ezilen halkları emperyalizme ve sömürgecilğe karşı zincirleme kurtuluş savaşı başlattılar. Dünya sömürgecilik sistemi çöktü. Bu halklardan bazıları sosyalizme yöneltiler.

70. Yıl Kutlamaları

İnsanlık tarihinde yeni bir çağ açan, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 70. yıldönümü, Sovyetler Birliği'nde görkemli törenlerle kutlandı. Dünyanın dört bir yanından devlet, parti ve örgüt temsilcilerinin davetli oldukları tören ve toplantılara, Türkiye ve T. Kürdistanı Sol Birliği'ni temsilen dört kişilik bir delegasyon da katıldı. Delegasyonda TKSP Genel Sekreteri Kemal Buray, PPKK Genel Sekreteri Serhat Dicle, TSİP ve TKEP'ten de birer temsilci yer aldılar.

Tüm dünyanın ilgiyle izlediği törenlerin ilki, Kremlin Kongre salonunun da yaklaşık 5 bin kişinin katılımıyla 2 Kasım'da yapıldı.

SBKP MK Genel Sekreteri M. S. Gorbaçov, katılanların ilgiyle dinledi-

ği MK raporunu okudu. Gorbaçov konuşmasında Ekim Devrimi yıllarının kısa bir tahlilini yaparak, "... 20 yüzyılda üst düzeyde yeni bir sosyal örgütlenmeye, sosyalizme doğru yol almadan, her hangi bir ilerleme olamaz" dedi. Bu temel yasanın bugün tümüyle geçerliliğini koruduğunu belirten M. Gorbaçov, Ekim Devrimi'nden bugüne kadar geçen sürenin bir değerlendirmesini yaparak ulaşılan muazzam başarıların yanında pratikte ve yönetimde düşülen hatalar ve eksikler üzerinde durdu.

Daha sonra SBKP MK'nin Ocak 1985 ve 27 Kongre ile başlatılan Yeniden Yapılanma (prestroyka) süreci üzerinde durarak şöyle dedi: "Bugün ülkede yer alan değişiklikler, denilebilir ki, Ekim Devrimi'nden bu yana sosyalist demokrasinin geliştirilmesinde en büyük adımı oluşturuyor.."

İki gün süren bu toplantıda aralarında Bulgaristan, Demokratik Almanya, Çekoslovakya, Macaristan, Polonya, Romanya, Vietnam, Kamboçya, Laos, Afganistan, Küba, Mozambik, Angola, Demokratik Kore, Moğolistan, Etopya, Yugoslavya, Demokratik Yemen, Finlandiya ve daha bir çok devlet başkanı ve yetkilileri, Sovyet sendikaları, kadın örgütleri, Kızıl Ordu ve Komsomol yöneticileri, Sovyet yazarları ve bilim adamları söz alarak Ekim Devrimi'nin 70. Yıldönümü nedeniyle görüşlerini dile getirdiler.

4 ve 5 Kasım günleri 120 ülkeden komünist ve işçi partilerini, ulusal kurtuluş hareketlerini, sosyalist ve sosyal demokrat partilerini temsilen 170 delegasyonun yer aldığı bir toplantı düzenlendi. Sol Birlik delegasyonunun da katıldığı bu toplantının amacı partiler arasında görüş alışverişini sağlamaktır. Konuşmacılar dünya barışı ve silahsızlanma başta olmak üzere, bir dizi sorunu dile getirerek, Sovyetler Birliği'nde

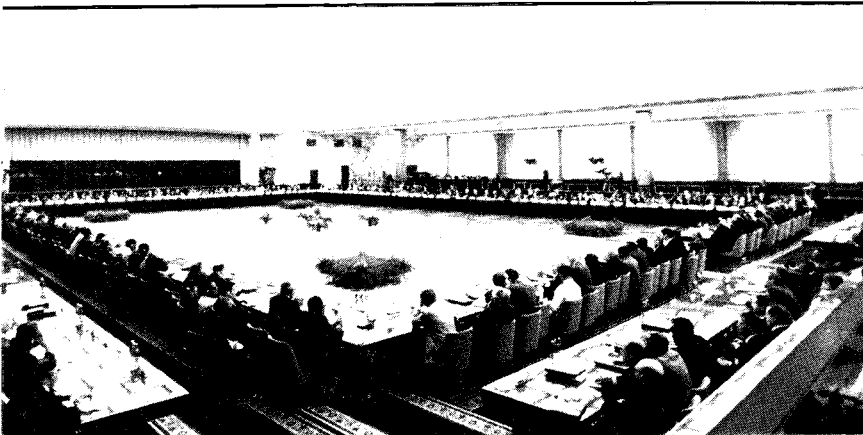
başlatılan Glasnost ve Prestroyka sürecini desteklediklerini belirttiler.

Toplantının uluslararası işçi hareketinin gelişmesi yönünde ileri bir adım olduğu vurgulanarak, toplantının böylesine geniş tutulmasından duyulan mutluluk dile getirildi.

Dünya halklarının esin ve mücadele kaynağı olan Ekim Devrimi'nin 70. Yıldönümü Kızıl Meydan'da 7 Kasım günü yapılan ve binlerin katıldığı, milyonların da televizyon başında izlediği gösteriyle son buldu.

LENİN DESTANI

Fakat bu uluslararası
kıyma makinasını
ne Poltava'ya benzemek
mümkün,
ne de Plevne'ye
Emperyalizm
atıyor
maskesini,
Koca göbeği ve takma
disleyle
Kan seli geçtiği halde
dizini
singüye takip satıyor
ülkeleri,
bütün müstemilatıyla
Emperyalistlerin
erafını dalkavuklar
sarıyor
Hani şu becerikli "Voyo"lar,
patriyotlar
İşçileri
sanan ellerini sıkıyıp
yazıyorlar:
"Son damlasına kadar
diğıştin, çocuklar!"
Demir hürdasıdır
şimdi
toprak içinde insan
artıkları
kokuyor.
Bu imarhanede,
aklımı
kaçırmayarak
Bir tek Zimmerwald
ayakta kalıyor.
Orada Lenin
ve bir kaç sürgün
kaldırıldı
düşüncelerimin
örtüsünü
ve alev alev
lutustu
yangın
ve bastırıldı
sesleri
top gümbürtüsünü
Yaylın uyesi
kulak deliyor
bir taraftan
öbür taraftan yüzbin
kılıçlı süvari
hücumu kalkıyor
Bu taraftan saç dökülmüş,
elmacıkları çıktı,
bir tek insan
kılıca,
topa, tüfeğe
karşı koyuyor.
Mayakovski

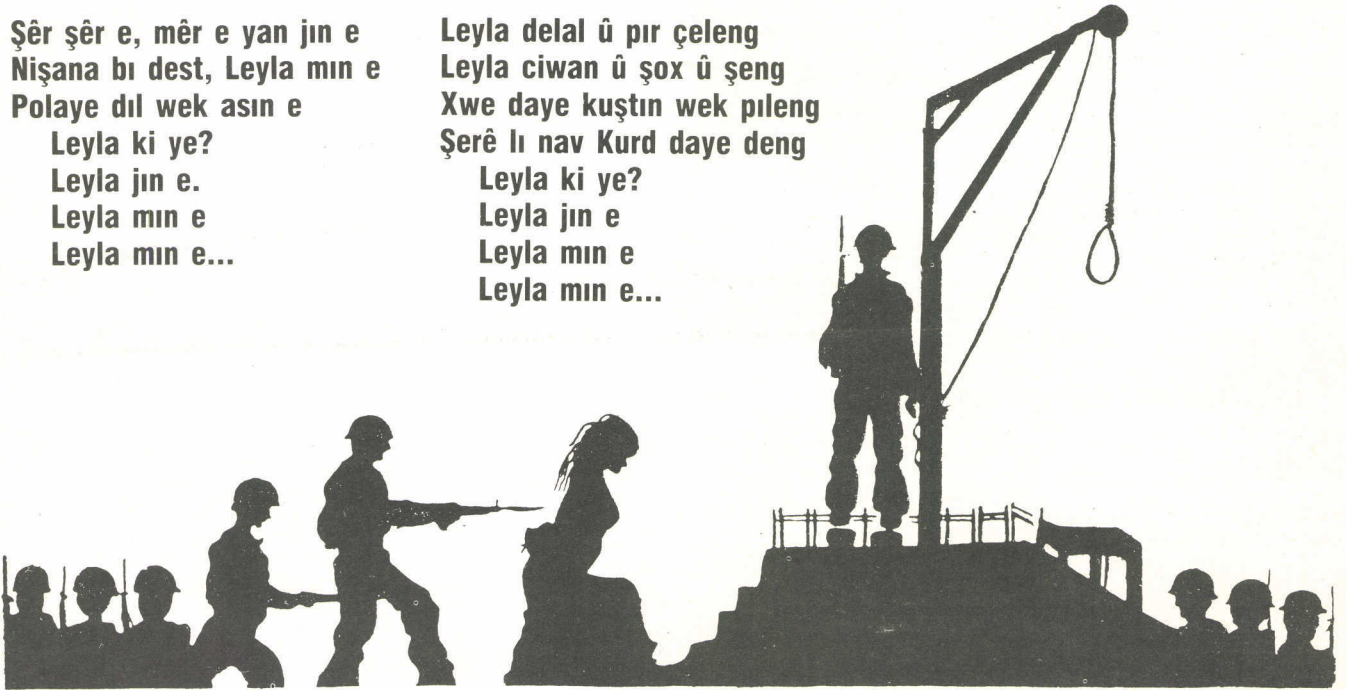
4-5 Kasım Moskova toplantısından görüntü

KOMJIN ŞEVA BİRANINA LEYLA QASIM Û JINÊN ŞEHİD YÊN KURDISTAN PÊKANI

LEYLA QASIM Û ŞEHİDÊN KURDISTAN NEMIRIN IN

Şêr şêr e, mêr e yan jin e
Nişana bî dest, Leyla mîn e
Polaye dîl wek asîn e
Leyla ki ye?
Leyla jin e.
Leyla mîn e
Leyla mîn e...

Leyla delal û pîr çeleng
Leyla ciwan û şox û şeng
Xwe daye kuştin wek pîleng
Şerê lî nav Kurd daye deng
Leyla ki ye?
Leyla jin e
Leyla mîn e
Leyla mîn e...

Komita Jinên Kurdistan ya Elmanya Federal û Berlina Rojava-KOMJIN, bo biranina Leyla Qasim û jinên şehid yê Kurdistan dî 31'ê Çiriyê Pêşîn 1987 an da lî bajarê Dortmundê şevêk çêkir. Şev bî serfirazî pêk hat. Dî şevê da 500'î bêtir kes beşdar bûn.

Çawa ku em zanîn Leyla Qasim, jî Kurdistanê Iraqê keçekî Kurd e. Ewê bî tevê gelek hevalên xwe him lî zaningeha Bexdayê dixwendin, him jî ji bo welat û gelê xwe kar dikirin. Jî ber bir û baweriyên wan ên netewî dilê dijmin kul girt. Hukma kolonyalist ya Iraqê, Leyla Qasim, destgirtiyê wê û bî tevê gelek hevalên wê girt. Lî wana zor-zecr û êşkencekî giran hate kirin. Wana hember ewqas teda û zulm disa jî, lî ber dijmin serê xwe berjêr nekirin. Xaynetiyê qebûl nekirin û bî fêla nehatin xapandin. Hukma Baas dî 13 meha Gulanê sala 1974 an da Leyla û gelek hevalên wê darda kir.

Iro zulm û zordari yê dewletên kolonyalist lî hemû perçên Kurdistanê da dajo. Jî sala 1979 an virda leşker û pasdarên Xumeynî êriş dibin ser Kurdistanê Iranê. Mal neman ku şehid nedan. Jî bo welat jinan jî wezîfên xwe yê giring anin ci. Jî bav, bira û hevalan neqetiyên. Şer kirin, xwin rijandin jî bo welat. **Pêşmerge Meryem, Bîhar** û gelek jinên Kurd şehid ketin wek xwişka Leyla. Lî ser

van xwişkan çend rêzên helbestê waha dibêjin:
(...)

**Keç singên xwe yê dest nedayi
Dîdine ber hemlê dijmin,
Qey bêji gîşk xwişka Leyla bûn,
Rabûbûn ser piyan.
Cilên al-gewez, şerên zer
Kilit kiribûn
Birinên bira û yarê
Zarok nedigiryan**

Dewleta kolonyalist a faşî, lî Kurdistanê Tirkîyê roj bî roj zulm, xezeb û êşkencê zêde dike. Tu pergê nasnake. Jî dewleta faşî ra tu firq nine

kal-pîr, jin û zaro. Jî berê da heta iro jinên Kurdan kul, derd, êş û êşkence giran dikişînin. Jî aliyê leşker, polês û qomando yê dewleta faşî da hatin êşkence kirin, zêrandin û kuştin. Lî meydanan hatin rût-tazi kirin. Lê wana bav, bira û hevalan bî tenê nehiştin. Dî zindanan da, qereqolan da, nexweşxwanan da lî hemû astengan da jî wan ra bûn heval. Pîştî temêrî kirin û bûne dostê roja teng.

DESTPÊKA ŞEVÊ

Bo hurmeta şehidan beşdarên şevê, deqqeyek lî ser piyan dî hizûrê da sekinin. Pîştê hurmetê bî navê Komita Rêvabirina Gîştî ya **KOMJIN**, Xezal bî Kurdî û Tirkî axiftinek çêkir. Xezal axiftina xwe bêtiri lî ser diroka Kurdistanê, perçekirina wê, zulm û zordariya lî ser gelê Kurd, dî şerê azadiyê da rola jinên Kurd, dî roja tengasiyê da pîştîgiriya wan dur û dirêj sekini, dî qurna 20 an da parketina wezîfên jinê Kurd bî zelalî anî ser ziman û usa got:

"Hember ewqas dijwari û zordestîyan, jinên Kurdistan jî dehsalan wîrda ye ku, dî nav tevgera netewî da cihên xwe girtine. Destpêka sed-sala bîstan da (1919) jinên Kurdan lî Stenbolê bî nave "Komela Nete-wî a Jinên Kurdistan" pêkanin. Dî gel vê jinên me, bî bav, bira û mêrên xwe ve tevayî dî hemû serhildanan da cihên xwe girtine. Iro jî vê

kara bî qedr û qîmet didominin.

Ber vê yekê tucar tevgera jinên Kurdistan ji tevgera rîzgarixwaza gelê Kurd dur neket.. Xasîma piştî sala 1970'an bir û bawerîya netewî û

şoreşgerî dî nav jinên me da roj bî roj xurt bû. Bî sedan jin dî nav tevgerê da cih girtin. Hemberê dijîmîne kolonyalist û piştgirên van ya emperyalist şer kîrîn. Şehîd ketin. Ji wan yek ji şehîdên nemir LEYLA QASIM bû.

Leyla Qasim, hin dî cîwaniya xwe da zulm û zordestiya lî ser gelê Kurd dît û hemberî wî şerkîr. Dema ku dî zaniqeha Bexdayê xwendekar bû, ber bir û bawerîya netewî teda dît. Hukma kevnepereşt û kolonyalist ya Bexdayê xwest ku, Leyla Qasim ji bir û bawerîyên xwe veqerîne. Ber vê yekê dek û dolavan pêkani. Lê Leyla û hevalên wî berxwe dan. Stûyên xwe ber dijîmîn xwar nekîrîn. Leyla roja 13 Gulan 1974'an da hat dardakîrîn. Dijîmînên nijadperest, bawer dikîr ku, bî dardakîrîna Leyla Qasim ve pêşî lê tevgera netewî ya Kurdistan bibire. Lê belê iro lî Kurdistan an ji derweyî welat bî hezaran Leyla Qasim nav tevgerê da cihên xwe girtine."

Bî sedan jin dî şevê da agahdar bûn ku, bo çî pêşmerge Margret wek şêran şehîd ket? Bo çî Xwişka Kurdistan, Amîna Sor, Beyan Omer Şerîf û Dayîka Esmâ lî ser axa welat canê xwe fîda kîrîn? Ji bo çî Leyla Qasim bî hevalên xwe va hatin darda kîrîn? Gelekan fehîm kîr ku dayîka Kurd ji berê da barê giran hîldaye. Çiya û banyên xwe ve beled e, qedrê welat û namusa xwe rînd digre. Bî mîra ra mîr, şêra ra şêr e. Ji aliyê dewletên hov ve zarokên lî ber pêşîrên wan hatine şerjêkîrîn, zarokê dî zîkê wan da bî serê sîlfan (sîngû) va hatine derxistin. Avê çeman yên şîn-zelal bî xwînên wan sor-gevez bûn.

MESAJÊN PIŞTGIYÊ

Jî şeva jinên şehîdan ra pîr partî, rêxistin, komel û hozanan sîlavname şandibûn. Dema ku sîlavna-

ma Sekreterê Giştî ya Partiya Sosyalîst a Kurdistanî Tirkîyê-PSKT hat xwendin, beşdarên şevê çepîkên dirêj lêxistin û tezehûratek mezînişan dan. Bî vî awayî dîlxweşî û piştgirîyên xwe bî Partiyê ve dane xuyakîrîn.

Sekreterê Giştî Kemal Burkay dî sîlavname xwe da usa nivîsibû:

(...)

Iro jî bin mîrasên sazûmana kevn û zordest jinên Kurd tî zêrandin. Ev orf û edetên han lî pêşîya hemû cîmatê da jî astengek e.

Jî bona xîlasbûna jînan hîm hember ev ditînen feodali, hîm jî kedxwariya sermîyandaran bî zanîstî û tekoşîneke xurt lazîm e. Azadiya jînan tevê cîmatê ye, cîmatekî bê zor û zordestî, jîyaneke bê kedxwari.

Qetandîna zîncîra lî ser gelê me, awakîrîna jîyaneke azad û pêştacûyî, daxwaz û şerê hemû jin û mîrên Kurdistan e. Ev şera bê beşdarbûne jînan bî çalaki sernakeve.

Iro dî jîyana cîvaki û tekoşîna me ya sîyasi da rola jînan zêde bûye, ev dîlşahiyeke e."

PROGRAMA DEWLEMEND

KOMJIN, programek dewlemend ya çandî û politik pêşkêşê mîvanên şevê kîr. Beşdarên şevê gelek bî vî programê dilgeşbûn. Bî Kurdî, Tirkî û Elmanî senaryoyek hatîbû amadekîrîn. Dî gel senaryoyê dias hatînişandan; dî sedsala dawî da xezebên dewletên kolonyalist û diroka jinên Kurd dî nav gera netewî da eyan kîrîn. Gelek kîryarên nemîrovî bî şîkê dias ve hatînişandan. Folklor gowendên bî cure-cure anî qayde. Keç û xortan xwe awaz-awaz dî kesk, sor û zer da xemilandin û re-

qîsin. Şanoya Azadî (tiyatroyî) ser eşkenca 12 lîlonê ya hukma faşî leyistîkek xurt pêşkêş kîr.

Dî şevê da Nuro bî zîmanê Tirkî û Kurdî stranên gelêrî û şoreşgerî, Baran bî Dîmilî û Kurmancî stranên şoreşgerî, diroki pêşkêş kîrîn. Hozanê bî nav û deng Şivan, wê şevê dî demeke kurt da kîlamek nû lî ser Leyla Qasim çêkîr û pêşkêşê beşdarî kîr. Stran pîr hate ecibandin. Beşdarên şevê bî Şivan ve tevayî stranan gotin, govend girtin. Şivan şabûna xwe dî beşdarbûna şevê da eşkere kîr, û got:

"Ez cara ewlîna e ku, dî şevêk jînan da beşdar dîbîm. Ev jî dilê min kêfxweş dîke."

Şevê da pîr helbest hatînişandan. Helbestek da usa di hate gotin:

**Ez zanîm Kurdistanê çêbe,
Azayî beyraqa wê be,
Edilayî tîfaqa wê be,
Ez zanîm Kurdistanê çêbe.**

**Tavê qelema wê be,
Çavê alamê lê be,
Ez zanîm Kurdistanê çêbe.**

**Lawê Kurd egîte wê be,
Iro be, yanê sibê be,
Ez zanîm Kurdistanê çêbe.**

AXAFTINA DAWIYÊ

Iro jinên Kurd bî hezar kîlometr jî welat dûrîn. Ger çîqas jî dûrbîn, pêvîste ku jî bo welat û gelê xwe kar bîkîn. Ji heval û hogîrên dînyayê paşve nemînin. Bo karên girîng bî cedînin, geşbîn û pêş da biçînin. Pêvîste ku dî nava bîngehên hemdem (çagdaş) da ci bigîrînin ku êdî xurt bînin. Ku êdî karên girîng bî hêsayî pêk bînin. Ku êdî dengê xwe dî nav hola navnetewî da bîlînd bîdînin naskîrîn. Dî şerê azadîyê da rola jînan pîr girîng e. Parketîna mesela netewî jî bo me gîşka ne. Rojên tengasî lî pêş azakînişanê û rojên xweş bibînin.

LEYLA KASIM ve DİĞER ŞEHİD KÜRDİSTANLI KADINLAR KİTLESEL BİR ŞEKİLDE ANILDI

F. Almanya ve Batı Berlin Kürdistanlı Kadınlar Komitesi KOMJIN, 31 Ekim 1987 günü F. Almanya'nın Dortmund kentinde "Leyla Kasım ve Kürdistan'lı Diğer Şehid Kadınları Anma Gecesi" düzenledi. 500'ü aşkın bir kitlenin katıldığı gece, Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesiyle, dünya devrimci mücadelesinde şehit düşenlerin anısına yapılan bir dakikalık saygı duruşuyla başladı.

KOMJIN Adına Yapılan Konuşma

Saygı duruşundan sonra KOMJIN Yönetim Kurulu Üyesi Xezal, gecenin açış konuşmasını Kürtçe ve Türkçe olarak yaptı. Xezal, geceye katılan kitleyi selamladıktan sonra sözlerine şöyle devam etti:

"Bildiğiniz gibi biz bu geceyi 9 Mayıs 1987 tarihinde yapmayı planlamış, bu doğrultuda çalışmalarımıza başlamıştık. Ama ne yazık ki, 3 Mayıs günü Hannover'de değerli arkadaşımız Ali Hoca, yine 16 Haziran da Paris'te KOMKAR-Fransa başkanı Hüseyin Ali Akagündüz arkadaşımız Apocu ajan-provokatörlerce şehit edildi. Bu yüzden geceyi bugüne ertelemek zorunda kaldık. Bizler Kürdistan'lı kadınlar olarak sizlerin huzurunda birkez daha bu ajan provokatörleri lanetliyoruz. Ve onlara şunu söylüyoruz: Siz bu yaptıklarınızla düşmanı sevindiriyorsunuz. Yurtsever kanı dökmekle Kürt halkına zarar veriyorsunuz."

Xezal, konuşmasında Kürdistan'ın bölünmüşlüğüne dikkat çekerek, içinde bulunduğu sömürge ve yarı-feodal yapının kadınlarımızın mücadele içine daha aktif katılmalarının önünde engel olduğunu belirterek şöyle devam etti:

"Tüm sömürgeci ve feodal engellemelere rağmen, tarih sayfasına gözettığımızda Kürt kadınlarının örgütlenme çabalarının yüzyılımızın başına kadar uzandığını görürüz. 1919 yılında İstanbul'da 'Kürt Kadınları Teali Cemiyeti' kuruldu. O günkü şartlara göre hayli ileri bir adım olan bu örgütlenme, daha sonra diğer örgütlenmeler gibi emperyalistlerin ve onların işbirlikçileri tarafından ortadan kaldırılmışlardır.

Her ne kadar Kürt kadınları kalıcı bir örgütlenme sağlayamamışlarsa da, her zaman, ulusal kurtuluş mücadelesi içinde sömürgeci zorbalığa

karşı onurlu yerlerini almışlardır".

Konuşmacı bu anlamda Kürdistan'da kadın örgütlenmesinin ulusal kurtuluş mücadelesi dışında görülmeyeceğini vurgulayarak, onun mücadelenin vazgeçilmez bir parçası olduğunu söyledi.

KOMJIN Yönetim Kurulu Üyesi konuşmacı, özellikle 1970'ten sonra kadınların devrimci-demokratik mücadeleye kitlesel bir şekilde katıldıklarını belirtti ve şöyle devam etti:

"Bu anlamda çok sayıda kadını-mız Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi içinde yerlerini almış, mücadelede söz sahibi olmuş ve birer sembol haline gelmişlerdir.

Bunlardan bir tanesi de ölümsüz şehit Leyla Kasım'dır. Leyla, daha genç yaşta halkına karşı yapılan zulme, barbarlığa, ırkçılığa karşı sesini yükseltmiş ve kısa bir süre zarfında mücadele içinde yerini almıştır. Bağdat Üniversitesi'nde öğrenci iken, düşmanın dikkatini çeken Leyla, daha sonra sömürgeci rejim ta-

rafından tutuklandı. Leyla'yı düşüncelerinden vazgeçirmek için binbir türlü komplolara girişen Bağdat rejimi, istediğini elde edemeyince ondan kurtulmanın yolunu onu idam ederek buldu. Ve Leyla 13 Mayıs 1974 tarihinde idam eildi. Leyla'yı idam edip mücadelenin önünü alacağını sanan sömürgeci Bağdat rejimi, amacına ulaşamadı. Bugün binlerce Leyla mücadelenin içinde yer almıştır".

Konuşmacı Leyla Kasım ve Kürdistan'lı diğer şehid kadınların anısına düzenlenen bu gecenin, aynı zamanda hâlâ mücadele içinde olan tüm Kürt kadınlarına bir armağan olduğunu dile getirdi ve Leylaların hiçbir zaman unutulmadığını ve unutulmayacağını vurguladı.

Son olarak ta konuşmacı, F. Almanya ve Batı Berlin'de yaşayan Kürt kadınlarının karşı karşıya oldukları sorunlara değindi ve yurt dışındaki Kürdistanlı kadınlarının, halkımızın haklı mücadelesine omuz vermeye; O'na dostlar kazanmaya, örgütlenip mücadeleye katılmaya çağırdı.

Kültür Programı

Gecenin kültür programı oldukça zengindi. Ozan Şivan, Baran ve Nuro'nun yanı sıra, folklor ekibi, tiyatro kitlenin beğenisini kazandı.

Sahneye ilk çıkan Nuro, Türkçe ve Kürtçe sevgi ve halk türküleri okudu. Baran ise, dimili ve kurmanci lehçelerinde okuduğu direniş ve sevgi türküleriyle kitleyi coşturdu. Kürt halkının tanınmış sanatçısı Ozan Şivan'ın anonsu yapılmış salon yıkılacakmış gibi oldu.

Şivan, ilk kez Kürdistan'lı kadınların düzenlediği bir geceye katıldığını belirtti ve bunun övünç verici bir çalışma olduğunu söyledi. Bundan dolayı geceye katılarak dayanışmada bulunduğunu belirtti. Kürt halkının zengin müziğinden seçkin örnekler okuyan Şivan, kitleyi coşturdu. Kitle, Şivan'la birlikte türküler söyledi, gövend çekti.

Diğer yandan Tiyatroya Azadi, faşizmin işkencehanelerine düşen devrimci bir gencin anne-babasının durumunu anlatan bir tiyatro sundu. Bengin tarafından kaleme alınan, sahneye uyarlanan ve kendisinin de oynadığı tiyatro kitlenin beğenisini kazandı. Köln Kürdistan İşçi Derne-

TIYATROYA AZADI'NİN SUNDUĞU OYUNDAN GÖRÜNTÜ

ği folklor ekibi ise Kürdistan'ın çeşitli bölgelerinden oyunlar sundu.

Kürtçe, Türkçe ve Almanca olarak hazırlanan senaryo, slaytlar eşliğinde kitleye sunuldu. Senaryoda, Kürdistan'ın tarihi, Kürt halkının yaşamı ve mücadelesi, bu kavga kadınların rolü anlatılırken şöyle deniyordu:

"Kürt kadınlarının örgütlenme çabaları 1919 yılında Kürt Kadınları Teali Cemiyeti'nin kurulmasıyla başlar. Cemiyetin açılış konuşma-

sında **Encum Yamlu**ki hanım, cemiyetin Kürt kadınının çağdaş anlayışla geliştirilmesini sağlamak, aile yaşamında köklü sosyal reformlar gerçekleştirmek, göç ettirme ve kitle halinde öldürmeler dolayısıyla sefalet içine düşen Kürt öksüz ve dullarına iş bulmak, nakdi yardımda bulunmak amacıyla kurulduğunu açıklamıştır.

İran Şahı'ndan baskı gören ve hapsedilen aydın bir babanın kızı olan, şair ve tarihçi **Mesture** hanım,

kitaplar yazmıştır. İlk kez 1927 yılında 2000 beyitten fazla divanı Farsça yayınlanmıştır. İhsan Nuri Paşa'nın karısı **Yaşar Hanım**, Ağrı İsyani'nda yiğit kadınlarımızla beraber, düşman güçlere karşı kahramanca savaştı. **Zarife Hanım**, Dersim'de eşi Alişer ile birlikte sömürgecilere karşı elde silah mücadele ederek şehid düşmüştür. Dersim İsyani'nda düşmana teslim olmamak için onlarca Kürt kadını, ellerini birbirlerine kenetleyerek kendilerini Munzur Çayı'na attılar."

Senaryoda Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi uğruna şehid düşen **Margret**'ler, **Leyla**'lar, **Xwişka Kürdistan**'lar, **Esma Analar** ve nicelerinin mücadelesinin örnek alınması gerektiği de belirtiliyordu.

Gecede ayrıca Kürtçe, Türkçe ve Almanca birçok şiir okundu. Bir şiirde şöyle deniyordu:

(...)

Kucaklarında birer bebek,
Karınlarında birer can taşıyanlar...
Süngülerle karnınız teşildi mi hiç?
Üç yaşında bebeklerinizi

kesip biçtiler mi?
Ama bize yapıldı bütün bunlar,
Değirmenlere doldurup yaktılar bizi,
Kanımızla kızıl kesti
masmavi ırmaklar...

Coşkulu bir şekilde geçen anma toplantısına çok sayıda parti, örgüt, tanınmış sanatçı dayanışma mesajı gönderdiler.

TKSP Genel Sekreteri KEMAL BURKAY'ın Mesajı

Değerli KOMJIN mensupları,

Leyla Kasım, halkımızın kurtuluşu, özgür ve güzel bir gelecek için savaşan, bu mücadelenin acı ve sevinçlerini yaşayan, bu uğurda yaşamını da veren nice Kürt kadından biri idi. O, genç yaşında ölme başı dik gitti. Onu ve hayatlarını özgürlük kavgasına adanmış nice çileleri göğüsleyen, mücadeleci Kürt kadınlarını anmak için düzenlediğiniz bu toplantı son derece anlamlıdır.

Parçalanmış ve zincire vurulmuş ülkemizde Kürt kadını da erkeği ile birlikte aynı acıları çekiyor; sömürünün, zulmün hedefi oluyor; eşini, çocuklarını, yakınlarını ve bizzat kendi yaşamını kurban veriyor; yaşam kavgasına katılıyor, direniyor.

Kadınlarımız aynı zamanda, bugün de hala, binlerce yıllık sömürü ve baskı düzeninin miras bıraktığı, kadını aşağılayan, ona katmerli bir baskıya yolaçan nice köhnemiş geleneğin, değer yargısının da kurbanıdır. Bu çağı geçmiş bağlar, yalnız kadının değil, onunla birlikte tüm toplumun da gelişmesinin önünde bir ayak bağıdır. Kadınların gerek bu feodal ayakbağından, gerek kapitalist sömürü düzeninin onlara biçtiği ve onları aşağılayan yeni rollerden kurtulması, bilinçle yürütülen çetin bir mücadeleyi gerektiriyor. Kadının gerçek ve tam bir özgürlüğü toplumun genel değişimine, sömürsüz ve baskısız bir geleceğe ulaşmaya bağlıdır.

Yurdumuzu yabancı çizimlerinden kurtarmak, orada özgür ve insana yaraşır ileri bir yaşam kurmak kadın-erkek tüm Kürdistanlıların özlemi ve kavgasıdır. Bu savaşı kadınların aktif, yığınsal katılımı olmadan başaramayız.

Sevindirici olan şu ki, bugün düne göre kadınlarımızın politik mücadelemizde ve sosyal yaşamdaki rolleri artmıştır. Ama önümüzde daha aşılması gereken bir dizi engel var ve bunun için kadın-erkek hepimize görev düşüyor. Siz kadınların ise bunun için özel bir çaba göstermeniz gerekiyor. Kendinizi bilgiyle, beceriyle donatmak için, politik ve sosyal yaşamda daha etkin rol almak için istekli ve kararlı olmalısınız. Bugünkü sömürü, baskı ve eşitsizlik düzeninin kadınların gelişmesini önlemeye yönelik her tuzağına karşı savaşmalısınız.

Uygarlık ve mutluluk salt bir giyim, beslenme ve barınak sorunu değil; kanımca, bütün bunlardan önce bir bilinç sorunudur. Geleceğe yönelik özlemlerimizi gerçekleştirmek, özgür ve mutlu insanların yaşadığı bir toplum kurmak için öncelikle kendimizi yenilemek, değiştirmek zorundayız.

Çalışmalarınızda başarılar diler, Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi adına sıcak selamlarımızı ve dayanışma duygularımızı iletirim.

Kemal Burkay
TKSP Genel Sekreteri

Çend Gotin Lî Ser Jiyana Hozanê Mezin

CIGERXWIN

Awê BALÎ

Dî ser mîrîna Seydayê Cigerxwin ra sê sal derbaz bûn. Dî helbestê lî ser jiyana xwe nivisayi da:

"Sala hezar û nehse û sê ez hatim dinyayê."

Bî navê Siltan Şêxmûs ez çêbûme ji dayê."

Wekû tê xuyakîrî dî sala 1903'an da hatiye dinê. Dî roja 22'ê Çirîya Pêşîn sala 1984'an ji çû ser heqîya xwe.

Dî rewşek şelpaze da zarokatiya wî derbaz dibe. Xwendî ji bo wî gelek dijwar bû. Bî alikariya hevalên xwe hinê xwendî û nivisandinê dibe. Paşê dest bî xwendîna olî dîke û deh salan şunda jî dibe mîleyê mîzgeftê.

Dî sala 1927'an da 24 salîya xwe da dizewice. Rewşa gelê Kurd, têda, nezani, perîşani û şelpezeti hemû dîkevin dilê wî. Bî gotîna xwe:

"Berî sala rehmetî bî çar salên dilbirin."

Dî şî'rê da navê xwe min datani Cigerxwin."

Hedî ew **"Cigexwin"** e. Dî sala zewicî da ew, dî nav himdarên rêxistîna Kurdistan ya nav û deng **"Xoybûn"** da cih dîgire. Helbestên wî dî kovara **"Hawar"** da tê weşandin. Navê wî dî nav gelê Kurd da tê bihistin.

Destpêkê da heya roja dawî ew niştîmanperwerekî paqîj û mezin bû. Seydayê mezin bî gotîna xwe usa dibêje: *"Min 1924'an da dest bî nivisandinê helbestan kir. Ew sala bû destpêka sala min ya niştîmanperwer. Lî pêş vê salê helbestên min nivisandin da girani lî ser xwestekên netewî û niştîmanperwerî bû. Dî van salan (1945-46) dî helbestên min da girani derbazi ramana (fikra) şoreşgerî û çinayeti (sîmfî) bû."*

Seyda tu dibistanên bilind da nexwendibû. Lê wek filezofekî zana bû. Lî ser dîrokê Kurdan, wêjeyê Kurd, û zîmanê Kurd pîr tîştî nivisandin. Ligel ew tîştên çandî dî nav siyasêti Kurdî da jî baş cih girtî bû. Wîni baş dizani, ku bê rîxîraw gelê Kurd azad nabe. Heya roja mîrînê jî karê siyasî bî xurtî ajot.

Seyda Cigerxwin, bes jî bo Kurdistanê tene kar nekiriye. Wîni jî bo hemû gelên cihanê bindest jî nivisiye; doza navnetewî da ciyê wî gelek giring e. Dî helbestekî xwe da lî ser Mihricana (Festîwala) Berlînê ya sala 1951'an bûyî, wî bang xortan dikir:

"Herî mîhrîcan, mîhrîcana xweş."

Destê hev bigrin ciwan, Çini. Erebbî Hêbeş."

Hemî bîbin yek çî gewr û çî reş."

Cigerxwin dî helbestên xwe da girîngiya aşîtiyê dide xuyakîrî. Helbestê

xweyî bî navê **"Keçên Demokrat"** da lî dîji şer radîweste û usa dibêje:

"Keçên demokrat bîkin qir û deng. Em nan dixwazin, nexwazin tîfeng. Aştî dixwazin, em naxwazin ceng."

Cigerxwin dî jiyana xwe da dî nav mîr û jinan da ferx ne dîtî bû. Wî digot ku mîr û jin wek hev in. Dî pêsta çûyîna civatekî da kar dîkeve ser milê herduyan. Yek ya dîn temam dîke. Yek

nebe, karê dîn jî nameşe.

Seydayê mezin Cigerxwin dixwest, ku dî xweşîya xwe da Kurdistanê aza û sosyalîst bibîne. Ber vê bir û bavêriyê pîr caran ket girtîgehên kolonyalîstan. Têda û zulm lê hate kîrîn. Her ketî û hatî derê zîndanê agirê dilê wî zêdetir bû.

Seyda bî gotîna xwe qasî 40 kitabê bêne çapkirin destnivîsên xwe hene. Heya îro heyşt diwanên wî çapbûn.

Seyda bes helbest tenê nenivisandin. Wîni dî sala 1947'an bî navê **"Cim û Gulperî"**, dî sala 1956'an **"Reşoyê Darê"** pirtûkên çirokî jî nivisiye. Lî ser tarîxa Kurdan bî navê **"Tarîxa Kurdistan"** nivisiye û benda yekan lî Swêdê lî nav weşanên Roja Nû da dî sala 1985'an hate çapkirin.

Giraniya afirandinê wî lî ser Kurd û Kurdistanê ye. Bî xemilandîna Cigerxîn, Kurdistan ev e:

"Kurdistan sertaca Selhedînê Kurd e. Eniya wê roj e dî birca asmanî da ye. Her du birûyê wê mîna kevanê Rostemê Zal in. Her du zulfên wê tirên qehremanîne. Rûyên wê agirê Zerdest û Mezdek e. Her du çavên wê mîna darê Hurmîzê ne. Her du lêvên wê mîna kî-têbê Hecî Qadîr in. Zîmanê wê mîna bendeke afrandinê Ehmedê Xanî ye. Çena wê Çiyayê Cudê ye. Ew bûk e, bûkeke rû bî xêlî ye."

Karûbarên Seyda tûcaran nayên bir-kîrîn. Ewê bîji bî ramanên xwe yê şoreşgerî. Ewê her û her bîji dî dîroka Kurdistanê da.

Bo Biranina Dengbêjê Mezin M. ARIF CIZREWÎ

Dengbêj û hunermendên gewre **Mihemmed Arîf Cîzrewî**, çî mîxabîn Meha Çileyê Pêşîn sala 1986'an jî nav me barkîrî çû ser heqîya xwe.

Jî navbanga wî kifşe ku, ew xelkê **Cîzîra Botan** e. Ew jî wek pîrîniya Kurdan dî nav belengazîyê da, bî keda eniya xwe jiyana xwe domandîye. Hember zordestîyên lî ser zîman û çanda Kurdan bî camêrî sekinîye, xwestîye ku bî wî wî wî da alikariya tekoşîna gelê Kurd bike.

Dî derheqa jiyana xwe usa dibêje M. Arîf:

"Ez 15-16 salî bûm çûme Dihokê. Lî wir ez û hevalê min Hesên Cîzrawî ku, ew bî xwe jî stranbêjêki heskîrî ye, em lî gundan, lî ber derê axa û muxtaran digeriyan, me digot û bî tembûra xwe abûra xwe (idara xwe) dikir. Em pîr feqîr bûn. Heta me cakê dîkîriya, şalwal dîqetiya, heta me cemedanî dîkîriya, pêlav dî lîngê me da nedîma."

Me jî xelkê guhdar dikir, gotîna bî meqam didane hev û disa me jî xelkê ra digot. Min jî pazdesalîya xwe heta îro gotîye û ezê her bêjim jî, heta ez bîkarîbim..."

Zargotîna Kurdan gelek dewlemend e. Temamî hîn nehatîne nivisandin. Her çîqas jî wan hemû nebîn jî, M. Arîf yê dilan, yê tebetî û yê dînan bî stranan ve anîye zîman. Kurdistanê da tu kes nîne ku, guh nedaye dengê wî yê şîrî û dilşewat, qe nebe navê wî bîhistîye. Ew bî tembûra xwe ve ruhiyeta Kurdîyê bilind kîriye, hezkîrîna lawjên Kurdî dilê mirovan da geş kîriye, pêsta bîriye.

Bî xwe Cîzîrê jî dayîk bûye. Lê Kurdistanê her tîm gerîyaye, guh daye gotîna û stranan. Wana rêzkîriye, bî hunermendîya xwe ve xemilandîye û bî usuleka baş disa pêşkêşî gelê xwe kîriye. Pîr dengbêjên ku du wî hatîne, bî tesîra wî mane, kîlam û awazên wî yê taybetî gotîne. Bî peyvek dîn em dîkarîna bêjîna mektebê bî taybetî û resmî her çîqas ew venekîrîbe jî, ser rêça hunermendîya wî dengbêj gihîştîne.

Le gelek mîxabîn hîn arşîvek wî yê jî kîlam û gotînan lî dest me tune nîn. Em bî vê hêviyê carek dîn hunermendên mezin yê lawê Kurd bî hurmet jî bîrtînin.

KÜRT DİLİ ve EDEBİYATI TARİHİ / 2

A. BALİ (Dip. Türkolog., Dip. Politolog)

9 Temmuz 1934 yılında Sovyet bilim adamlarının katılmasıyla ilk kez Kürdolojinin birinci kongresi yapılır. 14 Temmuzda sona eren bu kongre ile modern Kürdolojinin temelini oluşturan dört önemli karar alınır. Alınan kararlarla yapılması gereken işler şöyle sıralanır:

1. Kürtçe edebi dilinin geliştirilmesi
2. Doğru yazma ve Kürtçe alfabenin geliştirilmesi
3. Kürtçenin gramerinin yeniden yazılması
4. Yeni sözcüklerin (kelime) türetilmesi

İlk Kürdoloji kongresinin yapılmasının üzerinden yarım asırdan fazla bir zaman geçti. Alınan bu kararlar Sovyetlerde hedefine ulaştırıldı. İlkokuldan üniversiteye değin Kürtlerin kendi anadilinde eğitimlerini gerçekleştiren kitap ve diğer eğitim araçları noksansızca yerine getirildi. Değişik edebi türden kitaplar basılarak halka dağıtıldı. Kürt dili Sovyetlerdeki diğer diller kadar canlılık kazanarak gelişti.

1957 yılında **Prof. Çerkez Bakaev** tarafından ilk kez bir **Kürtçe-Ruşça sözlük** yayımlandı. Çerkez Bakaev, 1950 yılında doktora çalışmasını "Posledogi Kak Sredstva Virajeniya Gramatiçeskiy Otnoşeniyy Kurdskom Yazıka, 1950 Leningrad" -**Kürd Dili Gramerinde Sonelerin Sözcüklerdeki Rolü**- üzerine yazmış, 1962 yılında ise diğer bir bilimsel çalışma olan **Govor Kurdov Türkmeni, Moskova-Türkmenistan'daki Kürt Dili Üzerine**- ve 1965 yılında ise "Yazık Azerbaycanskiy Kurdov, Moskova", **Azerbaycan'daki Kürt Dialeği Üzerine** ve **Sovyetlerde Kürt Dili Öğrenimi Tarihi, 1962, Moskova** da yayınlamak büyük bir bilimsel çalışmayı gerçekleştirdi. Bilim adamının çalışması sadece bunlarla sınırlanmayıp uzun bir çalışması da **Sovyet Kürtlerinin Dilinin Gelişmesinde Diğer Dillerle İlişkinin Rolü** adıyla 1977 yılında Moskova'da basıma vererek Kürdolojiye yeni bir hizmet daha sunmuş olur.

Ermenistan Bilimler Akademisi'nde Kürt Dili Bölümü profesörlerinden **Heciye Cindi**, okullarda okutulan Kürtçe ders kitapları üzerinde çalışarak onlarca kitap hazırlamıştır.

Leningrad Üniversitesi'nin Şark Dilleri Bölümünün Kürt Dili Kürsüsü profesörü **Qanadê Kurdo**'nun çalışmaları daha da ileriye açılarak Kürt dilindeki boşlukları dolduracak kadar geniştir. Önemli bir dil çalışması olan **Gramatika Zimanê Kurdi, Moskova, 1957-Kürt Dili Gramerini**; 1961 yılında **Zimanê Kurdi-Kürt Dili**'ni Moskova'da yayımlar. **Qanadê Kurdo**, 1978 yılında Moskova'da Gramatika Zimanê Kurdi Ser Qınyatên Kurmancî û Sorani-**Kurmancî ve Sorani Lehçeleri ile Kürt Dili Grameri**; 1960 yılında Ferhenga Kurdi-Rusi: **Kürtçe - Rusça Sözlük** ile ilk defa 34 bin kelime-lik sözlük çalışmasını basıma verir. 1981

ylında F.Almanya'nın Frankfurt şehrinde yine bilim adamının önemli bir Kürtçe gramer çalışması **Zimanê Kurdi Rêzman (gramatik)** Latin harfleriyle Komkar Yayınları arasında yayınlanarak Kürtçe gramerindeki tartışılan konulara daha da açıklık getirmiştir. 1983 yılında **Zera Usiv** ile birlikte Latin, Arap ve Kril harfleriyle anlaşılacak bir şekilde **Ruşça-Kürtçe** (Sorani Lehçesi) 25.000 kelime-lik sözlük çalışmasını yapmıştır. **Qanadê Kurdo**'nun halen basıma verilmeyen eserlerinin yanısıra İsveç'te Roja Nû Yayınları arasında birinci cildinin 1983, ikinci cildinin ise 1985 yılında basılan **Tarixa Edebiyata Kurdi**- Kürt Edebiyatı Tarihi- ile yaptığı hizmet ise gerçekten övülme-ye değer çalışmalardır.

Kürt Dili ve Edebiyatı üzerinde Sovyetlerde yapılan çalışmalar sadece bunlar değildir. 1940 yılından bu yana Moskova, Leningrad, Erivan ve Bakü üniversitelerinde 75 kadar bilimsel doktora çalışması Kürtler ve Kürt edebiyatı üzerinde yapılmıştır. Bu çalışmaların 38'i Kürtlerin tarihi, etnografyası ve varlığı üzerine; 18'i Kürt folklorü ve edebiyatı; 19'u da Kürt dili ve lehçeleri üzerine yazılmıştır. Kürt dili edebiyatı üzerine diğer ülkelerde yapılan bilimsel çalışmalar bu yapılanlara eklenince çalışmaların küçümsenmeyecek boyutlara ulaştığı görülmektedir. Bu çalışmalar Kürdolojinin yaşayan diller içerisinde yerini aldığını kanıtlamaktadır.

Irak Kürdistanı'ndaki Kürdoloji çalışmalarının geliştiğine daha önce kısaca değinildi. Buna birkaç örnek şöyle sıralanabilir:

Eski dil ve edebiyat çalışmalarından çok yeni dönemdeki örnekler eğilmekte yarar var. Edebiyatla ilgili bir çalışma 1952 yılında Bağdat'ta **Alatin Sacadi**'nin "Diroka Edebiyata Kurdi" -**Kürt Edebiyatı Tarihi**- adıyla basılmıştır. 1956 yılında Bağdat'ta **Refik Hilmi** "Şar û Edebiyata Kurdi" **Kürt Edebiyatı ve Şairleri** adıyla bilinen ve hayatları hakkında az bilgi edinilen kişileri araştırarak tanıtmıştır. Sovyetlerde uzun süre araştırmalarda bulunan ve uzun süre Bağdat ve Süleymaniye üniversitelerinde çalışan Kürt bilim adamı **Prof. Dr. Maruf Xeznedar**'ın 1967 yılında hazırladığı ve Moskova'da Rusça olarak bastırıldığı "Diroka Edebiyata Kurdi Ya Nûjen"-**Modern Kürt Edebiyatı Tarihi**-adlı eserile Kürt dili ve edebiyatına yeni bir ışık tutmuştur. Tanınmış bilim adamı **Tewfik Wehbi**, 1929 yılında Bağdat'ta "Destûr-i Zimani Kurdi" -**Kürt Dilinin Grameri**- adlı çalışmasının ilk cildini bastırır. 1956 yılında Arapça olarak "Qawaid al Lughal-Kurdiyya" -**Kürt Dili Grameri Kuralları**- adıyla Bağdat'ta bastırır. 1965 yılında Londra'da İngilizce olarak **Kürtler ve Kürt Dili** adıyla yeni bir kitap bastırarak Kürtçeyi Batılı ülkelere tanıtır. **Tewfik Wehbi**, Türkçe, Arapça, İngilizce, Almanca, Fransızca,

modern Farsça'nın yanı sıra eski ve orta Farsça ile Kürtçe'nin lehçelerini çok iyi bilen büyük bir Kürt dili bilgini idi. Değerli çalışmalarıyla Kürt dili ve edebiyatına katkıda bulunmuştur.

Suriye ve Türkiye Kürdistanı'nda bu çalışmalar içiçe geçmiştir. Türk hükümetlerinin Kürtlere yaptığı baskılar nedeniyle dil ve edebiyatı sahasında çalışmaların çoğu Suriye ve Lübnan'a geçerek orada Kürt diline hizmet etmeye çalışmışlardır.

Osmanlı İmparatorluğunun merkezi olan İstanbul'un bir kültür merkezi oluşu nedeniyle Kürt öğrenci ve aydınlarının toplandığı bir şehirdi. Bir araya toplanan yurtseverler İstanbul'da ilk kez **Kürdistan Azm-i Kavi Cemiyeti** adı altında ilk Kürt derneğini oluştururlar. Bu dernekten sonra **Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti** kurarak ilk kez 1898-1902 yılları arasında Kahire'de **Kürdistan** diye çıkarılan gazete, bu defa yine İstanbul'da aynı ad altında bu dernek tarafından tekrar çıkarılır. Yine bu dönemde İstanbul'da kurulan **Kürt Tamim-i Maarif Cemiyeti** -Kürt Bilgilerini Yaygınlaştırma Derneği-'nin bir okul açma çalışmaları Kürt dilinin koruma ve yayma çalışmalarıdır. Daha sonraları **Kürt Talebe Hêvi Cemiyeti**'nin kuruluşuyla "Rojî Kurd" -**Kürt Güneşi**- dergisi yayımlanır.

Zaman zaman açılıp kapatılan bu derneklerin hizmetleri büyük olur. Yine bu dönemde kurulan **Kürdistan Teali Cemiyeti, Jin** adı ile 1918 yılında İstanbul'da yeni bir dergi çıkarılır. Bu dönem Osmanlı İmparatorluğunun çökme ve onların egemenliğinde yaşayan ulusların da kurtuluş döneminin sonuna rastlanır. Bu yönüyle de bu edebi çalışmaların tarihteki yeri büyüktür...

1920-1940 yılları arası Kürt halkının ulusal kurtuluş ve baş kaldırma dönemidir. Kürt toplumu üzerinde azgınlaşan ulusal baskı ve toptan yok etme çalışmaları Kürt dili üzerinde de aynı şiddet ile sürdürülür. Kürtlere ve Kürt diline sömürge ülkelerde bir benzerine az rastlanan baskılar yapılır. Asılmaktan kurtulan aydın ve yurtseverler Suriye'ye geçerek oraya yerleşirler. Bu defa Kürt dili üzerindeki çalışmalar burada yoğunlaşır. **Celadet Bedirxan** ile kardeşi **Kamuran Bedirxan**, Kürt dili üzerindeki çalışmalarına daha da hız verirler. 1932 yılında Celadet Bedirxan, Latin harflerine dayalı Kürt alfabesini tesbit eder. İlk defa Latin Kürt Alfabeti'ni yazarak bastırır. Kürt dili grameri üzerindeki çalışmalarını 1932-1943 yılları arasında 57 sayı olarak çıkardığı ve sorumlu müdürlüğünün yüklendiği **Hawar** dergisinde yer yer yayımlar. Celadet Bedirxan'ın ölümünden sonra Kamuran Bedirxan, Kürt dili üzerindeki çalışmalarına ağırlık verir. İlk kez Fransa'da "Langu Kurd Premiere Annee, Paris-1953" **Kürtçe Grameri**, Fransızca olarak; daha sonra "Gramera Zimanê Kurdi"-**Kürt Dili Grameri**, adıyla 1959 yılında bastırılır. Uzun süre Paris'te

(Devamı 15. sayfada)

Yeni bir kitap:

“DİYARBAKIR 5 NOLU”

Diyarbakır 5 Nolu “bir ulusun, bir tarihsel dönemin öyküsüdür.” Bu konuda son yedi yılda çok şey yazıldı, daha da yazılacağından başka. Her yeni yapıt Nazi toplama kamplarından hiç bir farkı olmayan Diyarbakır 5 Nolu'nun gizlilikte kalan yanlarını açığa çıkarmakta. Yaşanmış ve hala da yaşanmakta olan vahşetin boyutları konusunda bizi aydınlatmaktadır.

Yazılanlar aynı zamanda Faşist Cunta'nın tüm atıp tutmasına rağmen amacına ulaşamadığını göstermektedir. O, iktidara el koyup ülkeyi bir uçtan bir uca zindana çevirmesinden buyana amacı halklarımızın en yiğit, en fedakâr evlatlarını planlı ve sistemli bir şekilde yok etmek, onları teslim almak, kişiliksizleştirmek ve köleleştirmekti. Bunun için o, adına “eğitim merkezleri”, “islah evleri” dediği toplama kamplarını kurdu. Fiziki ve psikolojik işkencenin her türünü denedi. Cezaevleriyle ilgili gerçeğin öğrenilmemesi için hertürlü çabayı sarfetti. İç ve dış kamuoyunu aldatmak için demogoji yaptı. Her şeye rağmen 12 Eylül rejiminin amacına ulaşamadığı her geçen gün biraz daha açığa çıkmaktadır.

Bunun en son örneklerinden biri, geçtiğimiz günlerde Özgürlük Yolu Yayınları arasında çıkan “Diyarbakır 5 Nolu” adlı kitaptır. Bu eser 5 yılını faşizmin zindanlarında geçiren bir Kürt gencinin anılarını içermektedir. Kitapta anlatılanlar bir kişinin istisnai olarak başından geçen değil, binlerin kavga ve yaşam öyküsüdür. O, en acımasız koşullarda nasıl tek amaç için yaşamasını, sevmesini ve uğrunda mücadele ettikleri idealler için seve seve ölümü kucaklıyanların; aklıktan bir deri bir kemik kalmışken, bir kaşık yemeği biri birlerine ikram edenlerin; çıplak beton üzerinde soğuktan donmak için biri birilerine sokularak ısınanların; amansız koşullarda günlük yaşama uyum sağlamak gibi güç bir işi öğrenip becerenlerin; umudu sevgiyi korumayı bilip büyümeyi başarınların gerçek hayat hikayesidir.

“Diyarbakır 5 Nolu” bugüne kadar bu muhtevada yazılmış kitap, broşür, anı, makaladan çok daha değişik, olayları çarpıcı bir dille anlatmaktadır. F.Welat yaşadıklarını, tanık olduğu olayları abartmadan sade, öz ve iyi bir gözlemlerle ifade etmektedir. Yazar olayları benliğine kazmış olup, olayları anlatırken akı-

cı bir üslup kullanıyor. Yazar yaşadıklarını kronolojik bir sıra içinde anlatıyor. F.Welat'ın olayları canlandırmadaki yeteneği altı çizilmesi gereken bir olgu. O, Diyarbakır 5 Nolu'nun bir cehennem olduğunu, işkencecinin her şeye rağmen nasıl güçsüz olduğunu, kişinin üstün bir inançla nasıl teslimiyet korkusunu yendiğini ve direnmeyi belirleyici tutum haline getirdiğini gözler önüne seriyor.

O, Bununla da kalmıyarak cezaevlerindeki tüm vahşete rağmen insanların yaratıcı gücünün yok edilmediğini, ortak yaraların ortak duygulara dönüştüğünü bize öğretiyor....

İsteyenler bu değerli eseri KOMKAR'dan veya üye derneklerinden temin edebilir; veya posta ile isteyebilirler. Kitabın bedeli 10 DM'dir.

YENİ YANILAR

ROHAT

KOÇKİRİ DESTANI

Cemşit Mar

Özgürlük
Yolu Yayınları

Gundi

Der Kurdische Dichter
DJAGARCHUN

1903-1984 (Cigerxwîn)

KOMKAR
WER SIND WIR?
WAS TUN WIR?

Am Beispiel des 9. Bundeskongresses

KOMKAR PUBLIKATION

duyuru

KOMKAR ile Büro für Freikulturarbeit NRW (Kültürel Çalışmaları Özgürce Geliştirme Bürosu) “Ülkeler Arası Köprü” adlı bir gece düzenliyorlar. NRW Kültür Bakanlığı tarafından da desteklenen gece, 5 Aralık 1987 tarihinde Köln'de yapılacak ve Kürtçe-Almanca olarak sunulacak. Geceye Şêrin, Seydo, Gundi (Yazar ve Şair)'in yanı sıra folklor ekipleri de katılacaklar.

Gecenin Yapılacağı adres:

WOLKENBURG (Nähe Neumarkt)
Mauritiusstein Weg 59, 5 KÖLN 1

* * * *

F. Almanya ve Batıberlin Kürdistan Kadınlar Komitesi-KOMJIN, 5 Aralık 1987 tarihinde Batıberlin'de “Leyla Kasım ve Kürdistan'lı Diğer Şehid Kadınları Anma Gecesi” düzenliyor. Gecenin programı şöyle:

JİYAN, NURO, KOMA AŞİTİ, YUNAN FOLKLOR EKİBİ, KÜRT ÇOCUK FOLKLORÜ, TİYATRO

Gecenin yapılacağı adres:

KOMELA KARKEREN KURDISTAN
Marianen Platz 21, 1000 Berlin 36

ŞEHİTLER ÖLMEZ

Biz bu oyunu
daha önce de gördük yoldaşlar,
biliyoruz.
Perde arkasındakilerini
tanıyoruz.

Ateş eden silah,
CIA üretimi
MIT patentliydi,
Fani Kaplan'ın
elindekine benziyordu.

Tetiğe basan,
kara yüzler çetesinden
bir haindi.

Gösterilen hedef
özgürlük yolunda yürüyenlerdi,
Mustafa Çamlıbel'in,
düşmeyen bayrağını
Hannover'de taşıyan
Ramazan Adıgüzel'di.

Ali Hoca'nın öldüğüne
inanmayın yoldaşlar.

O, daha dün,
Kürdistan'da peşmerge,
Mardin'de öğretmendi.
Paris'te,

Hüseyin Ali'nin duran kalbindeydi.
Ölüme inanmayın yoldaşlar.

Temmuz 1987

B. MURAT

70 YAŞINDAKİ GENÇ

1917'de,
çağa damgasını vuran
altın gözlü bir çocuk doğdu,
Yer yerinden oynadı.

Önceden gören adam,
"Bugün erken yarın geç"
sınırı bu gece geç
emrini verdi,
ve Avrora
geleceği müjdeledi.

Zindanları yıkan
açları doyuran fidan,
karşı devrimcilerin
ve 14 devletin
saldırısına uğradı.

Ama o bilmiyordu henüz,
yenilmeyi,
boyun eğmeyi;
çünkü adı Yüce Ekim'di,
mimarı,
Marks'ın rüyasını gerçekleştiren
Lenin'di.

Kuduran burjuvazi,
24'ündeki delikanlının üzerine
tanklarını,
toplarını,
uçaklarını
ve Hitler'in it sürülerini gönderdi.

Ateşte pişen,
20 milyonun kanıyla çelikleşen genç,
yılmadan,
Hiroşima'dan korkmadan,
tüm gericilere
faşizm üzerine
Rusça diliyle ders verdi.

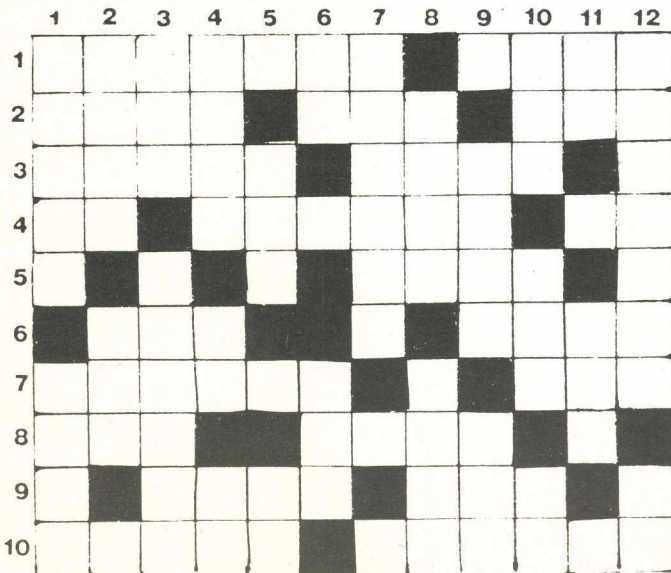
O,
zafer türküleriyle
yaralarını sardı.
Ve dünya halklarının
umut kaynağı oldu.

Günahsız büyüyen,
haksızlığa paydos diyen genç,
70 yaşına girdi.
Ve Yuri Gagarin'le uzaya
sosyalizmin tohumunu gönderdi.

B. Murat

X A Ç E R Ê Z**ÇEPERAST**

1- Rêxistineki navnetewî ya alikariyê... Navê meheki. 2- Çemeki sinorê Sovyet... Haceteki pê genim tê çinin... Ciyê ku av lê namîçiqe (beropaş). 3- Mirov bê wi nikare biaxife... Navê perê Swêdê. 4- Bahoz jê çêdibe (beropaş)... Keça apo.. Pîrçê bızîne. 5- Markeki trombêlan. 6- 365 roj.. Heywan. 7-

Heywanek jî ker û hespê xulq dibe.. Piştê hespan da datînin. 8- Ax... Jî gelê İranê ra dibêjin. 9- Pêşnavê serokwezîrê Swêdê ku par hat kuştin... Xwarnek wek pivaz lê pîr bî bihn. 10- Rêvebirê parti, rêxistin û komelan... Kesên ku zêran dîne-qîşînin.

SEREJÊR

1- Heywaneki tital û bedew... Bajareki Kurdistanê ya nêzîkê Sovyet 2- Kesên ku bav û diya wan yek in (beropaş)... Diji germ. 3- Av digihên hev, dîkîşin û dîçin... Tesir. 4- Navêki mêran... (A) were navbeyna herdu herfan, dibe kevirê mezîn... (E) were seri dibe şorek telefonê ya pêşin. 5- Xwarnek zivîstane... (L) were serê herdu herfan dibe navê hêştira (deve) nêr. 6- Notayeki (beropaş)... Keriyên teyr û tûyan 7- Navê Federasyona komelên karkerên Kurdistan lî Elmanya Federal (beropaş). 8- Jî destê feqîriyê daxwaziya derî bî derî (beropaş)... Navêki jînan. 9- Dî dinê muslimaniyê da cîmet... Pêşnava Celadet Bedîrxan. 10- Bê aqil..Zu, ecele... (E) were navbeyna herdu herfan, dibe heywaneki baran (beropaş). 11- Vexwarineki.. Çela avê... 12- Maçkîrîn... Fedi, heya.

Bersiva hêjmîara berê

1	E	R	E	B	S	E	M	O	A	Z	A		
2	H	E	W	A	R	A	L	I	F	R			
3	M		G	E	R	M	R	I	R	I			
4	E	S	E	F	Û	V	A	R	I	K			
5	D	E	W	R	M	Ê	Q	N	A				
6	Ê	D	I		D	E	R	I	K	A	R		
7	X	E	K	E	T	I	N	A	R	I			
8	A	M	R	E	S	S	A	N	D				
9	N	O	T	Ê	L	R	I	S	A				
10	I	S	K	S	A	F	I	N	Ê	R			

STARTBAHN...

(Baştarafı 3. sayfada)

Büyük bir beceriyle yürüyüşü film alan polis, olayın anında anlaşılan uykuya (!) dalmış olmalı. Olay tüm esrarını koruyor ve olayın anlaşılması ileri bir tarihe bırakılıyor.

Startbahn West olayı da diğerlerinde olduğu gibi gösteri ve yürüyüş yasasını yeniden tartışmaya açtı. Federal İçişleri Bakanı Zimmermann, Hessen Eyalet Başkanı Wallmann ve diğer CDU'lular bu yasanın değiştirilmesi ve yüz gizlemenin, maske takmanın yasaklanmasını talep ediyorlar; parlamentoya, kamuoyuna bu olaydan yararlanarak planladıkları değişikliği dayatmak istiyorlar. Zimmermann, Startbahn West, atom artıklarının yenilenme tesislerinin bulunduğu Wackersdorf ve atom füzelerinin konumlandırıldığı Mutlangen ve diğer yerlerde yürüyüş yapılmasının yasaklanmasını talep ediyor. Atom silahlarından arındırılmış bölgelere tüm varlığıyla karşı çıkan Zimmermann, yürüyüşlerden arındırılmış bölgeler düşüyor.

Ne var ki, F.Almanya'da Zimmermann ve Wallmann'dan farklı düşünenler de var. Yaklaşım farkı da olsa bir polis sandikası, bir DGB, SPD, Yeşiller, DKP, FDP ve geniş demokrasi güçleri CDU hükümetinin gösteri ve yürüyüş yasasını budamasına karşı çıkıyor, tavır alıyorlar. Görev, bunu tüm demokratik güçlere, kamuoyuna mal etmektir.

Geriçi güçlerin istemleri kolay kolay hayata geçirilemeyecek, zaman Startbahn olayını da aydınlığa kavuşturacaktır.

WDR'DE KÜRT SORUNU..

(Baştarafı 2. sayfada)

dede toprağından uzaklaştırıp, onların yerine Batı'dan insanların getirilip buralara yerleştirildiğini söyledi.

Son bölümde program yöneticisinin, Kürt sorununa ilişkin olarak yapılan tartışmalardan hareketle, Kürtlere kimi demokratik hakların tanınip tanınmayacağı şeklindeki sorusuna karşılık Saydam şunları söyledi

"1982 Anayasası yürürlükte olduğu sürece hiçbir kesime demokratik hakkın tanınması mümkün değildir. Türk yönetimleri her dönemde Kürt halkının tepesindeydi. 1982 Anayasasıyla bu durum devam ettirildi, daha ağırlaştırıldı. Seçimler sırasındaki kimi esnekliklere aldanmamak gerekir."

Programının hazırlıkları sırasında tartışmada Saydam'ın yanı sıra, Bonn'daki Türkiye Araştırma Merkezi'nden Dr. Faruk Şen'in de bulunaacağı belirtilmişti. Bu öneriyi Faruk Şen de evet demişti. Programın yayına gireceği saatte, yapımcılar, Faruk Şen'in katılmayacağını söylediler ve Türk Elçiliği'nin kendilerini telefonla arayarak KOMKAR yöneticisinin katılmamasını, daha da öte, programın yayınlanmaması talebinde bulunduğunu söylediler.

KÜRTÇE DİL KURSU

(Baştarafı 2. sayfada)

aksine faydasınadır. Özgür Kürdistan'da Kürt dili üzerine çalışma yapacak olanlar bugün yazılanları yakıp atacak değiller, bilakis onlardan faydalanacaklar. Belki de çalışmalarına bunları temel alacaklardır.

İnsanlarımızın gerek kendi ülkelelerinde olsun, gerekse yurt dışında olsun, kendi anadiliyle konuşma hakları olmalıdır. Kürtler için dilin önemi büyüktür. Bugün Kürtçe politikleşmiş bir dile haline gelmiştir. Bir toplulukta iki kişinin Kürtçe konuşması onların, "politika yaptığı" anlamına geliyor. Kürtçe bir kaset (politik ve politik içerikli olmasın) dinlemek, Kürtçü, bölücü,... olmak demektir. Türkiye'li insanlara göre çarşıda karşılaştığın arkadaşının halini hatırlını sormak için "çawa yi? Baş i" demek ile "nasıl-sın? iyi misin?" demek arasında dil farklılığının dışında, bir de, Kürt olmak, yasak olan Kürtçenin konuşulması gerektiğinin bir vurgulanışı vardır. T. Kürdistanı'nda cezaevinde bulunan birkaç tutuklunun mahkeme önüne çıkarılmamayışlarının nedeni üzerinde durduğumuzda; Kürtçenin ve onu konuşmanın önemi bizim açımızdan daha da artmaktadır. Tüm bunlar göz önüne alınca, ana dilde ders hakkı, radyo ve televizyonda Kürtçe yayın hakkının ne kadan haklı bir istem olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

KÜRT DİLİ VE EDEBİYATI

(Baştarafı 12. sayfada)

Sorbon Üniversite'sinde Kürt Dili Kürsüsü'nde bilimsel çalışmalarını sürdürür. Roger Leskot adlı Fransız dilbilimcisi ile birlikte "Grammaire Kurde"- Kürtçe Gramer adıyla 1970 yılında Paris'te Fransızca olarak bastırılır. Bu gramer kitabı F. Almanya'da Bonn Kürt Enstitüsü'nce Almanca olarak "Kurdische Grammatik" adıyla 1986 yılında yayınlanır. Yazarın diğer bir gramer çalışması 1977 yılında İstanbul'da Özgürlük Yolu Yayınları arasında "Türkçe İzahlı Kürtçe Gramer" adıyla yayınlandı.

(Sürecek)

SADDAM KÜRDİSTAN'I...

(Baştarafı 5. sayfada)

manya, Fransa, İtalya ve İsveç hastahanelerinde tedavi altına alındılar.

Bugün, halkımıza karşı bir ölüm-kalım savaşı dayatılmış durumda. Düşman dört koldan saldırıya geçmiş, yoğun bir imhaya yönelmiş bulunuyor. Buna karşı yiğit Kürdistan halkımız başarıyla direniyor, saldırı-ganları, sömürgecileri püskürtüyor. Birçok yerleşim birimi bugün kurtarılmış bölgeler arasında bulunuyorlar.

Yurtdışında da Kürdistan'lı örgütler biraraya gelerek, zorba ve kanlı Saddam rejiminin kimyasal silahlarla yürüttüğü bu savaşı teşhir etmek, hümanist ve demokratik güçlerden maddi ve manevi destek kazanmak için bir kampanya yürütme hazırlığındalar. Her birimiz, kendi olanaklarımızla bu haksız ve tümenden imhaya yönelik savaşa karşı çıkmalı, dayanışma hareketi içinde yer almalıyız.

ŞOREŞA OKTOBRÊ...

(Destpêk rûpel 16. da)

Komita Merkezi ya sala 1985 an û Kongra 27'an kîr; destpêka ji nûva çêkirinê (prestroyka) û ser-rastkirinê da usa axift:

"İro guhartinên ku tê çêkirin, em dikarin bêjin piştî Şoreşa Oktobê dî demokrasi ya sosyalîzmê da gavek herî mezin e."

Ev civin 2 roj ajot. Dî civinê da dî gel Gorbaçov serokên devletan ya Bulgarîya, Elmanya Demokratîk, Çekoslavakya, Macarîstan, Polonya, Romanya, Vietnam, Kamboçya, Laos, Afganîstan, Yugoslavya, Mozambik, Finlandiya û hwd. axiftin. Xên ji wan, dî vê civinê da sendiqayên Sovyetan, rêxistinên jinan, Ordîya Sor Komsomol, nivîskar û ulmdar an ji rabûn lî ser Şoreşa Mezin axiftin.

4 û 5'ê meha Çîriya Paşin jî, civinek pêkhat. Ji 120 welatan 170 delegasyon; nûnerên partiyên komunist, karker, tevgera rîzgarîxwaza netewî, partiyên sosyal demokrat amade bûn. Dî nav hev da dan û stendin kîrin, lî ser aşitî, bêçekbunê, lî ser Glasnost û Prestroyka û gelek pîrsên din axiftin. Piştîgirtîya xwe bî Yekîtîya Sovyet û gavên nû eşkere kîrin.

Pirozkîrîna 70 salîya Şoreşa Oktobê 7'ê meha Çîriya Paşin lî meydana Sor da bî beşdarbûna hezaran ve hat pîroz kîrin û çû dawî.

BIJÎ 70 SALIYA ŞOREŞA OKTOBRÊ

Iro şoreşa Oktobê 70 saliya xwe tiji kir. Bî vê şoreşê ve di diroka insaniyetê da dewranek nû, dewrana sosyalizm û rızgariya netewan vebû.

Gelên bîndest azad bûn, aliyek ji di cihanê da guhartinên girîng çêbûn.

bîndest ji bî vê rojên şadîbîn, xwe ra dîkin rehber, ji ber ku dîzanin ji bo wan ji ev şoreş pîr tişt anî, guhartin çêkir.

Insaniyet, cara pêşin qeyd û zîncirên sermiyandaran di sala 1917 an da li Urisêtê qetandin. Paşê karker û xebatkarên wela-

sazkîrin.

Li ser rîya Şoreşa Oktobê gelên Asiya, Afrika û Emerîqa Latîni ji zîncirên koletiyê qetandin, ji bo azadiyê serihîldan. Paşê sazûmana kolonyalîstan hîlweşi, ji wan hînek ber bî sosyalîzmê çûn.

Ji bo diyariya hanê bî qedr û şeref, 70 saliya şoreşê bona gelên Sovyet, gelên bîndest û dostên dînan ra pîrozbe.

Şahiyên İsal

Şoreşa Oktober ya Mezin ku, di dirokê da dewrek nû wekir, li Yekitiya Sovyet da bî dîlşahiyekek mezin hat pîrozkirin. Li çar aliyê dinê serokên dewletan, nûnerên partîyan di civin û komcivinan da beşdar bûn. Di van civinan da bî navê YEKITIYA HÊZÊN ÇEP Ya Tirkîyê û Kurdîstana Tirkîyê ji delegasyonê beşdar bû. Di delegasyonê da Sekreterê Giştî ya Partiya Sosyalîst a Kurdîstana Tirkîyê Kemal Burkay, Sekreterê Giştî ya Partî Pêşeng a Karkerî Kurdistan Serhad Dicle, ji TSİP û TKEP endamê Komîta Merkezi cih girtibûn.

Civina ewlin 2'ê meha Çiriya Paşin li Kremlînê pêkhat. Di civinê da 5 hezar kesi bêtir mêhvan û nûner beşdar bûn. Di destpêka civinê da Sekreterê Giştî ya Partiya Komunist a Yekitiya Sovyet Gorbaçov, rapora Komîta Merkezi xwend. Pêşiyê bî kurtî li ser rewşa sala 1917 an axift û usa berdewam kir: "Bê sosyalîzmê di qurna 20'an da insaniyet, bê rêxistineke nû ve pêştaçûyineka herî baş nîkare pêk bîne."

Gorbaçov zagona bîngehin ya insanetiye xîste bîra mêhvanan û behsa rewş û tehlîla destpêka şoreşê heya roja iro kir. Di gel pêştaçûyina aborî û civatî, li ser kêmasî, şaşî û idarekirina civatê û partiyê sekîni.

Gorbaçov paşê behsa civina
(Dumahik rûpel 15. da)

Mîzgîniya rabûna zordestiya kolonyalîzmê û pêlê mezin ku kedxwariyê ji ortê hîlinê, Lenin hin di şefaşa şoreşê da, zutîrkê xeber dabû.

Şoreş li Urisêtê da ji bo gelek guhartinan rêvekir. Karker û gundiyan bê erd, dest dane ser hukma sermiyadar û gundiyan xwedî pîr erd, dest dane ser hacetên hasilkirinê. Reformên ax û çandîniyê pêkanin. Bî vi karî ve çîna karkêrî imkana ku di sala 1871 an da li Parisê, di sala 1905 an da li Urisêtê ketibû destê, ku wi demê da wunda kir, di sala 1917 an da meha Çiriya Pêşin li Urisêtê da bî dest xîst. Heta vi çaxî tu civyan dewra nebûyî, hukma Sovyetan ya karker, gundi û leşkeran sazîkirin. Sosyalîzm destpêkir.

Her sal ev raya serketinê gelê Sovyet bî dîlşahiyekek mezin û germ pîrozîke. Ji aliyê dînan karkerên welatên kapitalîst, gelên

tên dînan ji, li ser vê rê çûn û hukm bîdestxistin. Û iro sosyalîzm li dinê bûye sistemek.

Hêzên împeryalîst û destbîrakên wanê li Urisêt, fikirin ku ev şoreş ji wek Komuna Parisê di demek kurt da biruxe. Ber vê yekê ew û şîrikên wanê derveyî Rusya, xwestin ku bî dek û dolaban ve şoreşê biruxînin. Dest bî şer kîrin. Şerê Hundirî li Urisêtê heyani sala 1923'an ajot. Lê karker û xebatkarên Sovyet wana bînan xistin.

Gelê Sovyet hin pêştabîrîna jîyanê ve mijuldîbûn ku, Şerê Cihanê ya Duwemin destpêkir. Gelên Sovyet vê carê ji himber hêzên faşîst şerkîrin, gelek zîrar dîtin. Ji bo gelên Sovyet, bedela serketinê 20 milyon şehîd bû.

Berîya Şoreşa Oktobê Urisêt ji bo gelan zîndaneke bû. Piştê şoreşê Urisêt ji bo wan gelan bî meydana azadiyê û ewana bî rîzaiya xwe Yekitiya Sovyetan

Mercên aboneti : 6 Mehi 10 DM, salî 20 DM
Abone Şartları : 6 Aylık 10 DM, yıllık 20 DM

Hesap No : Postchekamt Frankfurt
Konto-Nr. : 405767—606

DEME
KOMKAR

Xwedî : Federasyona Komelên Karkerên Kurdistan li Elmanya Federal
Navnişan : 5000 KÖLN, Burgunderstr. 35-37 Elmanya Federal
Berpîrsiyar : A. SAYDAM

IMPRESSUM
Herausgeber KOMKAR
Föderation der Arbeitervereine aus Kurdistan in der BRD e.V.
Verantwortlicher Chefredakteur:
A. SAYDAM
Druck: Eigendruck